

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КРИВОРІЗЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра німецької мови та літератури з методикою викладання

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри Карпюк В.А.

Протокол № _____

Реєстраційний № _____

____ «__» _____ 2024 р.

____ «__» _____ 2024 р.

**Німецькі прикметники з компонентом-інтенсифікатором у контексті
формування лексичної компетентності учнів старшої школи**

Кваліфікаційна робота студентки
факультету іноземних мов
групи НАФм-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (німецька))

Гашенко Влади Ігорівни

Керівник: кан. пед. наук, доцент

Устінова Вікторія Олександрівна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали) _____

(підпис) (прізвище та ініціали) _____

(підпис) (прізвище та ініціали) _____

Кривий Ріг – 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Гашенко Влада Ігорівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ З КОМПОНЕНТОМ-ІНТЕНСИФІКАТОРОМ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	8
1.1. Сутність поняття «лексична компетентність»	8
1.2. Підходи до формування лексичної компетентності учнів старшої школи	13
1.3. Сутність поняття і терміну «інтенсивність» у лінгвістичних дослідженнях	19
1.4. Підходи до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності	25
Висновки до першого розділу	32
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-ІНТЕНСИФІКАТОРОМ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	35
2.1. Дидактичне обґрунтування використання прикметників із компонентом-інтенсифікатором на уроках німецької мови	35
2.2. Структурно-семантична характеристика німецьких прикметників із компонентом-інтенсифікатором	39
2.3. Система вправ для розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи	44
Висновки до другого розділу	59
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

У сучасному освітньому процесі велика увага приділяється не лише вивченню мовних структур, а й розвитку лексичної компетентності, що є ключовим елементом мовної освіти. У цьому контексті особливе значення мають прикметники з компонентом-інтенсифікатором в німецькій мові. Вони відображають широкий спектр емоцій, настроїв та вражень, що робить їх важливими для формування високого рівня мовної компетенції в учнів загальної середньої освіти. Однак, не дивлячись на їх важливість, дослідження цього аспекту мови в контексті формування лексичної компетентності учнів старшої школи залишається досить обмеженим. Тому ця кваліфікаційна робота ставить за мету ретельне вивчення та аналіз німецьких прикметників з компонентом-інтенсифікатором, їхню роль у процесі формування лексичної компетентності, а також виявлення ефективних методик навчання, спрямованих на оптимізацію цього процесу. Дослідження цієї теми сприятиме розширенню наукових знань в галузі мовної освіти та допоможе вдосконалити методичну базу для викладання німецької мови у закладі загальної середньої освіти.

Проблемі формування лексичної компетентності як невід'ємного складника мовної компетентності на матеріалі української та іноземних мов присвячено наукові праці Н. Бориско, С. Ніколаєвої, С. Карамана, О. Коломінової, О. Кучерук, М. Нацюк, В. Новосолової, А. Палецької-Юкало, М. Пентилюк, Л. Рускуліс, Н. Сіранчук, С. Смоліної, К. Aguado, J. Kilian, J. Plikat, J. Targońska, A. Stork, W. Ulrich, W. Strank, J. Warneke, M. Wirthner та ін.

Питанням вивчення категорії інтенсивності і мовних засобів її вираження займалися як вітчизняні науковці: (Д. Ігнатенко, В. Леснова, З.Митяй), так і зарубіжні дослідники Г. Блір (H. Bleyer); У. Енгель (U. Engel); К. Леманн (Ch. Lehmann), С. Фрейтаг (S. Freitag) та інші.

Ці дослідники аналізують категорію інтенсивності та засоби її вираження в лінгвістичному аспекті.

Дослідження цієї теми сприятиме розширенню наукових знань в галузі мовної освіти та допоможе вдосконалити методичну базу для викладання німецької мови в середній освіті. Розуміння і вміння використовувати ці прикметники допоможе учням ефективно виражати свої думки та почуття, розвивати мовленнєву компетентність і покращувати комунікативні навички. Таким чином, вивчення цієї теми має значення не лише для самого освітнього процесу, а й для підготовки учнів до успішної комунікації в німецькомовному середовищі.

Актуальність теми: зростаюча потреба в міжкультурному спілкуванні та глобалізації робить володіння іноземними мовами, зокрема німецькою, дуже актуальним. Вивчення прикметників з компонентом-інтенсифікатором допоможе учням виразно висловлювати свої думки та почуття, а також розширить їхнє розуміння мови та культури. Покращення методів навчання цих прикметників сприятиме ефективнішому вивченню мови та підготовці учнів до міжнародного спілкування та кар'єрного зростання. Таким чином, ця тема має велике значення як для навчального процесу, так і для майбутньої успішної адаптації учнів у сучасному світі.

Мета роботи – дослідити німецькі прикметники з компонентом-інтенсифікатором, виявити їхні структурно-семантичні особливості і можливості використання задля формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Завдання дослідження:

1. Опрацювати наукову-педагогічну та лінгвістичну літературу з теми дослідження.
2. З'ясувати і розкрити сутність поняття «лексична компетентність» і підходи до формування лексичної компетентності учнів старшої школи.
3. З'ясувати і розкрити сутність понять «інтенсивність», «мовний інтенсифікатор».
4. Провести аналіз німецьких прикметників з компонентом-інтенсифікатором, визначити їхні структурні та семантичні особливості.

5. Розробити систему вправ на основі досліджуваної лексики задля формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Об'єкт дослідження - формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження - використання німецьких прикметників з компонентом-інтенсифікатором з метою формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел; узагальнення та систематизація досліджуваного матеріалу й отриманих результатів; системний аналіз (добір фактичного матеріалу та його групування); описовий метод (опис використання досліджуваної лексики в контексті формування лексичної компетентності учнів).

Практичне значення результатів дослідження: Отримані результати можуть бути застосовані у створенні методичних рекомендацій та навчальних матеріалів, орієнтованих на формування лексичної компетентності в іноземній мові.

Наукове дослідження було апробоване у вигляді публікації тез на VII Всеукраїнській студентській науковій конференції «Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки» (2024 р.) («Використання прикметників з інтенсифікаторами в німецькій мові як інструмент формування мовної та комунікативної компетентності»).

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 68 сторінок, із них 58 сторінок основного тексту. Список використаних джерел містить 46 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ З КОМПОНЕНТОМ-ІНТЕНСИФІКАТОРОМ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1.1. Сутність поняття «лексична компетентність»

Компетентність — це здатність особи застосовувати свої знання, уміння та навички в різноманітних ситуаціях для досягнення певних результатів. Вона охоплює не лише теоретичні знання, але й практичну здатність виконувати завдання, адаптуючись до змінних умов і контекстів. Лексична компетентність є однією з основних складових мовної компетентності, що відповідає за ефективне використання лексичних одиниць у мовленні. Це здатність правильно й доречно вибирати слова і словосполучення, відповідно до конкретного комунікативного завдання, соціального контексту та мовних норм. Вона включає в себе знання лексики (слова, вирази, ідіоми), вміння працювати з лексичними та граматичними елементами мови і забезпечує правильне і зрозуміле спілкування.

А.В. Коротун визначає компетенцію як інтегральну властивість особистості, що відображає її готовність і здатність застосовувати у своїй професійній діяльності знання, уміння, навички, особистісні якості, що дозволяють їй мобілізуватися виконання цієї діяльності, самооцінювати результати своєї діяльності [5].

На думку В. Калініна, компетентність є більш широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [15, с. 8].

Лексика — це сукупність слів та сталих словосполучень, що існують у мові та використовуються для вираження думок і почуттів. Лексика включає не лише активний словник, з яким мовці постійно працюють у процесі комунікації, а й пасивний, що містить слова, які ми можемо зрозуміти, але рідше використовуємо в мовленні. Мінімальною одиницею навчання на лексичному рівні є лексична одиниця.

Метою навчання лексики є формування лексичної компетентності, під якою розуміємо знання і здатність використовувати мовний словниковий запас. Основними складниками лексичної компетентності є:

- знання (на рівні: форми (звукової, графічної); значення; вживання);
- лексичні навички мовлення (рецептивні, репродуктивні).

Лексичні знання – це відображення у свідомості студентів результату пізнання лексичної системи англійської мови у вигляді поняття про цю систему і правил користування нею.

Лексичні знання – це знання про:

- лексичну сторону мовлення;
- усну і письмову форми слова
- їх семантику (денотативне і конотативне значення);
- відносну цінність слова або його здатність мати антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість;
- синтаксичну і лексичну сполучуваність слова;
- правила словотвору (складання слів, конверсії тощо);
- типи словників;
- основні поняття пов'язані зі структурою слова (корінь, префікс, суфікс);
- схожість та/або розбіжність у системах рідної та німецької мови.

С. Смоліна характеризує поняття лексична навичка як автоматизовану навичку розуміння і вживання іншомовного лексичного навантаження на інтуїтивному рівні, яка забезпечує вдале лексичне оформлення власного мовлення і адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших, а також зв'язків між словами мови, яка вивчається [30, с. 1].

Репродуктивні лексичні навички – навички правильного вживання лексичних одиниць активного мінімуму в говорінні та письмі згідно із ситуацією спілкування і метою комунікації, Рецептивні лексичні навички – навички розпізнавання і розуміння лексичних одиниць активного і пасивного мінімумів у процесі читання та аудіювання.

Отже, лексична компетентність — здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості [22, с. 215].

За В. Новосоловою, лексична компетентність – це складник мовної компетентності, який полягає в усвідомленому й умотивованому оволодінні лексичними засобами мови й умінні користуватися ними. Дослідниця слушно зазначає, що лексична компетентність передбачає не лише наявність багатого словникового запасу, а й уміння використовувати наявні в активі лексичні елементи в процесі мовлення для вираження своєї позиції й ставлення до сказаного, здатність варіювати лексичними засобами залежно від сфери й ситуації, у яких відбувається комунікативний процес [23, с. 19].

Згідно з дослідженнями О. Іванової, лексична компетентність розглядається як здатність особи ефективно використовувати свій словниковий запас, ґрунтуючись на знаннях лексики. Це означає, що особа повинна мати можливість швидко знаходити потрібні слова для вирішення конкретних мовленнєвих завдань і вміти вдало та доречно застосовувати їх у відповідних контекстах. Лексична компетентність включає не лише знання окремих слів, але й уміння працювати з різними мовними одиницями, які є частиною лексико-граматичної системи мови. Сюди відносяться як окремі слова, так і стійкі вирази, зокрема фразеологізми, метафори, розмовні вислови, підсилювальні звороти. З іншого боку, граматичні елементи, що входять до складу лексичної компетентності, охоплюють артиклі, різноманітні займенники, прийменники, допоміжні дієслова, сполучники та частки, які

забезпечують зв'язок між словами в реченні та формують правильне мовлення [11].

Проблему лексичної компетентності досліджують зарубіжні науковці (V. Evans, D. Marconi та ін.). Зокрема, Д. Веласко розглядає лексичну компетентність як уміння використовувати слова у відповідних і ефективних способах у вербальній взаємодії, як компонент комунікативної компетентності [11, с. 166].

Формування лексичної компетентності здійснюється в 2 етапи [26, с. 18]:

1) етап ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями, який включає такі підетапи:

- семантизація лексичних одиниць;
- перевірка розуміння значення лексичної одиниці;
- фонетичне опрацювання лексичної одиниці;
- демонстрація графічної форми лексичної одиниці та її запис.

Ознайомлення з новою лексичною одиницею є відповідальним моментом.

Предметом ознайомлення, зазвичай, є семантика слова в єдності з його звуковою та графічною формами. Як зазначалось раніше при виборі способу семантизації потрібно враховувати цілий ряд факторів: характер слова, вік учнів тощо. Ознайомлення з новими лексичними одиницями активного мінімуму можна здійснювати як ізольовано так і у контексті. Об'єм тексту і його характер залежать від етапу навчання. Вступна ситуативна розповідь має бути короткою, емоційно забарвленою. Учителю слід виголошувати її чітко, виразно, обов'язково напам'ять.

Ефективним після вступної бесіди записування їх у словникові зошити (іноземне слово – транскрипція – переклад – ілюстративні речення). Учні можуть записувати слова на картки і складати картотеку слів. Перевірка розуміння значення лексичної одиниці здійснюється шляхом виконання рецептивних вправ. Ознайомлення з лексичною одиницею пасивного мінімуму здійснюється учнями самостійно за допомогою словника, мовної здогадки за контекстом, шляхом аналізу словотворення тощо.

2) етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями (формування навичок), де розрізняють:

- автоматизацію на рівні словоформи, вільного словосполучення та фрази/речення;
- автоматизацію на понадфразовому рівні — діалогічної або монологічної єдності та міні тексту.

На етапі автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями активного словника учитель організовує тренування з формування та удосконалення лексичних навичок. Учень оволодіває формою, значенням та функцією лексичної одиниці завдяки виконанню не комунікативних та умовно-комунікативних вправ.

На етапі застосування здійснюється відтворення лексичної одиниці на рецептивному та продуктивному рівнях. Учитель створює умови для спілкування в усній та письмовій формах з використанням нових лексичних одиниць. Учні вживають нову лексику у мовленні у відповідності з поставленою комунікативною ситуацією спілкування [21, с. 34].

Лексична компетентність часто аналізується через призму рецептивної та продуктивної лексики. Як зазначає Ю. М. Кажан, основою продуктивної лексичної компетентності є активний словниковий запас, який учень використовує для вираження своїх думок як в усній, так і в письмовій формі. Цей словниковий запас також необхідний для того, щоб учень міг розуміти мовлення інших людей при слуханні, читанні або в процесі комунікації. В свою чергу, рецептивна лексична компетентність пов'язана з розумінням активного і пасивного словникового запасу. Вона включає в себе знання тих лексичних одиниць, які учень сприймає, слухаючи або читаючи чужі висловлювання [35, с. 395].

Необхідно зазначити, що продуктивна лексика є частиною рецептивного словника, при цьому кількість слів у пасивному словниковому запасі зазвичай перевищує обсяг активного словника. Згідно з дослідженнями Б. Лофер, обсяг пасивного словникового запасу в десять разів більший за активний під час

вивчення іноземної мови. Цей процес взаємодії між активною та пасивною лексикою є динамічним: з часом лексичні одиниці можуть змінювати свій статус, і співвідношення між активним і пасивним словником може зміщуватися на користь останнього. Важливою особливістю є те, що слово, яке є зрозумілим під час аудіювання або читання, не завжди може бути використане активно в мовленні. І навпаки, слово, яке належить до активного словника, може не бути повністю зрозумілим в пасивному словнику під час сприйняття текстів [41, с. 265].

Таким чином, суть поняття "лексична компетентність" полягає в здатності людини ефективно опанувати словниковий запас мови. Це включає розуміння, використання та адаптацію різних слів та виразів відповідно до потреб спілкування та контекстуальних умов. Лексичні здібності є важливим аспектом загальних мовних здібностей і включають в себе такі компоненти, як знання лексики, синонімів і антонімів, вміння використовувати словосполучення, вміння розуміти форму слів, а також вміння підбирати і використовувати слова відповідно до конкретних обставин і стилістичними вимогами. Розвиток словникового запасу важливо для успішного спілкування, ефективного навчання і особистісного розвитку в цілому.

1.2. Підходи до формування лексичної компетентності учнів старшої школи

Лексична компетентність є важливою складовою мовної компетенції, що включає здатність правильно і ефективно використовувати слова та фрази в різних мовних ситуаціях. Вона відіграє ключову роль у розвитку мовленнєвих навичок учнів, оскільки володіння багатим і точним словниковим запасом сприяє не лише поліпшенню спілкування, а й забезпечує глибше розуміння мови, культури та контекстів. Формування лексичної компетентності учнів старшої школи має особливу важливість, адже в цей період учні досягають

більш високого рівня розвитку мови, здатні виражати складні думки, аргументацію та брати участь у більш складних дискусіях.

В умовах навчання старшокласників основна мета формування лексичної компетентності полягає в розширенні та уточненні лексичного запасу, а також у здатності правильно і доцільно застосовувати нові слова в контексті усного та письмового мовлення. Цей процес включає не тільки вивчення значення слів, але й освоєння їхнього граматичного та стилістичного вживання, а також здатність до адаптації мовних засобів до різних соціальних та комунікативних ситуацій.

Лексична компетентність — це здатність особи використовувати лексичні одиниці мови в різних ситуаціях для досягнення комунікативної мети. Вона є складовою частиною загальної мовної компетенції і включає в себе кілька компонентів, кожен з яких відіграє важливу роль у процесі засвоєння і застосування лексики. Ось основні п'ять компонентів лексичної компетенції [35]:

1. Мотивація: Це внутрішній стимул, який спонукає людину до вивчення і використання певних лексичних одиниць. Мотивація може бути різною: від інтересу до конкретної теми до прагнення досягти певного рівня мовної майстерності. Наприклад, учень може вивчати медичну термінологію з метою кар'єрного росту в медицині або для розуміння наукових статей.

2. Пізнання: Цей компонент полягає в процесі усвідомлення значення слів, їх функцій у мові та взаємозв'язків між словами. Пізнання включає вивчення етимології слів, їх граматичних і семантичних характеристик, а також контексту, в якому вони використовуються.

3. Практична діяльність: Цей компонент полягає в реальному використанні лексики на практиці. Це здатність правильно обирати і застосовувати слова в різних мовних ситуаціях. Наприклад, студент, який активно використовує вивчену лексику під час спілкування, письмових вправ чи перекладів, показує свою практичну мовну діяльність.

4. Рефлексія: Це здатність особи аналізувати свій лексичний вибір та коригувати його, враховуючи контекст, ціль комунікації та специфіку мовленнєвої ситуації. Рефлексія дозволяє удосконалювати мовні навички, порівнюючи, як лексика використовується в різних ситуаціях.

5. Поведінковий компонент: Це вміння використовувати лексичні одиниці в конкретних комунікативних ситуаціях. Поведінковий компонент відображає, як мовленнєвий вибір особи залежить від її соціальної ролі, намірів та стилю спілкування. Це також включає здатність адаптувати лексичні одиниці відповідно до потреб співрозмовника і ситуації.

Ці компоненти взаємопов'язані і утворюють єдину систему, що дозволяє ефективно освоювати та використовувати лексику в реальному житті.

Лексична компетенція базується на лексичній навичці, яка охоплює знання про слово як основну одиницю мови, його форми, значення і способи вживання. За визначенням Кожем'яко Н. В. та Мостицької Л. М., лексичний досвід включає два основні аспекти:

1. Способність миттєво витягнути слово з довготривалої пам'яті відповідно до конкретної мовної задачі;

2. Здатність включити це слово в мовний ланцюг [10, с. 77].

Слова в нашій пам'яті існують не окремо, а в системі лексико-семантичних відносин, яка складається з двох типів структурних зв'язків: парадигматичних та синтагматичних. Вони дозволяють швидко витягти слово з пам'яті і включити його в мовленнєвий потік. Синтагматичні зв'язки стосуються поєднання слів у словосполучення та речення, наприклад, у молодших школярів слово «склянка» часто асоціюється з «молоком», а прикметник «добрий» — з «хлопчиком». У процесі дорослішання мислення змінюється, і починають домінувати парадигматичні зв'язки [10, с. 78].

Парадигматичні зв'язки відносяться до різних рівнів граматики, фонетики та інших парадигм, являючи собою вертикальне розгортання, яке включає не тільки різні форми слова, а й синоніми, антоніми та інші лексеми, що є близькими за змістом. Так, слова «склянка» можуть бути асоційовані з

«кухлем», а «хороший» — з «поганим». Формування лексичного досвіду передбачає укріплення цих парадигматичних зв'язків, що забезпечує стійкість запам'ятовування слів і їх швидке викликане з пам'яті.

Однак у процесі навчання іноземним мовам часто недооцінюють важливість парадигматичних і синтагматичних зв'язків, що призводить до швидкого забуття слів і зменшення активного лексичного мінімуму учнів. У шкільному віці лексичний мінімум ділиться на активний і пасивний/

Активний лексичний мінімум — це слова, які учні використовують для вираження своїх думок в усній та письмовій формах і які розуміють при спілкуванні. Він є порівняно обмеженим і формується через детальне опрацювання матеріалу. Пасивний лексичний мінімум складається з лексики, яку учні лише розуміють під час аудіювання чи читання. Цей запас значно ширший за активний, причому межі між ними можуть змінюватися залежно від різних умов.

М. Льюїс визначає п'ять основних аспектів процесу формування лексичної компетентності, які допомагають учневі ефективно опанувати і використовувати лексику [40, с. 96].

По-перше, розширення словникового запасу є важливим етапом, на якому учень активно вивчає нові слова, фрази та їх значення, а також знайомиться з особливостями їх використання в мовленні. Це може включати читання літератури, прослуховування аудіовізуальних матеріалів, використання словників та інших інформаційних ресурсів.

По-друге, важливим є розвиток контекстуального розуміння лексики, коли учень здатен визначати значення слів залежно від ситуації, в якій вони вживаються. Цей аспект охоплює розуміння нюансів семантики, фразеології та культурних контекстів, пов'язаних з лексичними одиницями.

Третім аспектом є вміння активно використовувати вивчену лексику в реальних комунікативних ситуаціях, що включає правильне вживання слів і фраз, підлаштовування мовлення під відповідний стиль спілкування, а також застосування колокацій і фразеологізмів.

Четвертий аспект полягає в регулярному практикуванні лексичних навичок через різноманітні вправи та комунікативні завдання, такі як рольові ігри, дебати, письмові завдання тощо, що сприяє закріпленню набутих знань і автоматизації лексичних конструкцій.

І нарешті, п'ятий аспект — самостійне навчання, яке стимулює учня до постійного оновлення лексичного запасу за допомогою різноманітних джерел, таких як словники, підручники та онлайн-ресурси.

Отже, для формування словникового запасу у старшокласників можуть використовуватися різні підходи і методики. Серед них [17, с. 71]:

1. Контекстне навчання: вивчення слів та виразів у контексті реальних ситуацій та текстів може допомогти учням краще зрозуміти та запам'ятати нову лексику. Це може бути аналіз тексту, при якому студент визначає значення незнайомих слів по контексту, або використання лексичних завдань при відтворенні практичних ситуацій.

2. Різні візуальні ефекти: використання мультимедійних ресурсів, таких як відео, аудіо та інтерактивні вправи, може допомогти вам візуалізувати нову лексику та покращити її використання в різних ситуаціях.

3. Словникова робота: Вивчення нових слів за допомогою словників, онлайн-ресурсів і спеціалізованих словникових додатків дозволяє учням розширити свій словниковий запас і використовувати нову лексику.

4. Рольові ігри та інсценування: організація текстових рольових ігор та інсценувань допомагає учням відчувати практичне застосування нової лексики та покращити комунікативні навички.

5. Проектна діяльність: створення проекту або презентації на певну тему, в яких учні використовують нову лексику, вимагає активного вивчення слова і його фактичного використання.

6. Ігровий підхід: використовуючи ігровий або орієнтований на гравця підхід, такий як розгадування кросвордів, словників-головоломок і словесних ігор, учні можуть весело і захоплююче вивчати нову лексику.

7. Порівняльне вивчення: порівняння слів і виразів на різних мовах або в різних контекстах допоможе учням краще зрозуміти і запам'ятати нову лексику.

Дуже важливо враховувати індивідуальні особливості учня і використовувати різні методи і підходи для оптимального формування словникових здібностей.

Прямий контроль оцінює те, що кандидат робить в даний момент. Наприклад, мала група щось обговорює, експерт спостерігає, порівнює з сіткою критеріїв, співвідносить виконання з найбільш відповідними категоріями сітки і здійснює оцінювання.

Непрямий контроль, навпаки, використовує тест, зазвичай на аркуші паперу, який часто оцінює/ контролює вміння, якими учні оволоділи.

Прямий контроль ефективно використовується при оцінюванні вмінь говоріння, письма та слухання в інтеракції, оскільки неможливо побачити безпосередню рецептивну діяльність. Читання, наприклад, можна перевіряти лише непрямим способом, вимагаючи від читачів продемонструвати своє розуміння шляхом позначення квадратиків, завершення речень, відповідей на запитання тощо. Лінгвістичний діапазон і сам контроль можуть оцінюватись як прямо, через співвіднесення судження з критерієм, так і непрямом, на основі інтерпретації та узагальнення відповідей на запитання тесту.

Класичний прямий тест - це інтерв'ю; класичний непрямий тест - клоуз-тест. Дескриптори, що визначають різні аспекти компетенції на різних рівнях у розділі 5, можуть використовуватись для розробки критеріїв контролю для прямих тестів. Параметри з розділу 4 можуть дати інформацію для відбору тем, текстів і тестових завдань для прямих тестів продуктивних умінь та непрямих тестів з аудіювання і читання. Параметри розділу 5 можуть, крім того, дати інформацію для ідентифікації ключових лінгвістичних компетенцій, які слід включити до непрямого тесту мовних знань, та ключових компонентів прагматичної, соціолінгвістичної та лінгвістичної компетенцій, на яких слід

зосередитись при формулюванні завдань для основних розділів тестів з чотирьох видів мовленнєвої діяльності [13, с. 220].

Отже, підходи до формування лексичної компетентності учнів старшої школи - процес розвитку лексичних навичок є багатограним і складається з низки важливих етапів. Розширення словникового запасу учнів через активне вивчення нових слів, фразеологізмів та ідіоматичних виразів є основою для подальшого вдосконалення лексичної компетентності. Важливим аспектом є здатність учнів розуміти значення лексичних одиниць в різних контекстах, що дозволяє глибше опанувати мову і забезпечує правильне використання слів у реальних комунікативних ситуаціях.

1.3. Сутність поняття і терміну «інтенсивність» у лінгвістичних дослідженнях

Інтенсивність у лінгвістиці є важливим аспектом, що пов'язаний із вираженням ступеня або сили певних властивостей у мові. Це поняття часто використовується для опису ступеня вираженості певних характеристик, таких як значення, емоції, інтонація чи інші семантичні чи граматичні ознаки, що можуть бути посилені або послаблені за допомогою мовних засобів. Вивчення інтенсивності допомагає краще зрозуміти, як мова відображає різні рівні інтенсивності станів, якостей або дій, а також як інтенсифікатори впливають на виразність мовлення.

У лінгвістичних дослідженнях термін «інтенсивність» має багатоаспектне значення, яке варіюється в залежності від конкретної галузі мови та контексту, в якому він застосовується. У загальному розумінні інтенсивність відноситься до ступеня або рівня виразності, напруженості та сили певних мовних одиниць або явищ. Вона може бути використана для характеристики інтенсивності впливу, емоційного забарвлення, сили висловлюваного чи виразності мовного образу. Важливим є те, що інтенсивність може стосуватися як індивідуальних

лексичних одиниць (наприклад, інтенсивних прикметників або дієслів), так і граматичних конструкцій, які підвищують або знижують виразність сказаного.

Особливості виявлення інтенсивності у фразеології висвітлено у роботах М.З. Гурко, І.М. Шевченко, Д.Є. Ігнатенко та ін. Зважаючи на пильну увагу науковців до цього явища, актуальним є аналіз терміна інтенсивність у мовознавчому аспекті. Метою дослідження є розгляд особливостей використання терміна інтенсивність у лінгвістичних працях, окреслення ряду термінів, що репрезентують явище інтенсивності.

Категорія інтенсивності є важливою характеристикою вербалізованих дій, процесів і явищ. Дослідники визначали її як загальномовну (О.Ф. Шевченко, М.З. Гурко, О.Р. Гаврилюк), що не належить до певного функціонального стилю (О.Ф. Шевченко), має універсальний характер (І.В. Ревенко), є відкритою (В.В. Безрукова), антропоцентричною за своєю природою (Н.І. Бойко, Т.Л. Хомич, І.В. Ревенко) та відзначається різноманіттям виражальних засобів (М.З. Гурко, Мусієнко,), покликаних виявляти значення підсилення на різних мовних рівнях. В.П. Мусієнко називає категорію інтенсивності своєрідним оператором під час обробки вражень про світ та їх відображення у мові [32, с. 220]. Нам імпонує висловлювання М.З. Гурко про те, що категорія інтенсивності є «семантичною категорією та становить собою кількісну характеристику певної якості» [5, с. 14]. Услід за М.З. Гурко ми розуміємо під терміном інтенсивність семантичну категорію, що передає ступінь вияву ознаки певної якості чи дії.

За визначенням О.Ф. Шевченко, поняття інтенсивності в широкому розумінні наявне в будь-якому зіставленні мовних фактів [5, с. 50-53]. Мовознавці з цього приводу апелюють до праці Ш. Баллі, який про інтенсивність в широкому розумінні слова говорить, що «це поняття внутрішньо міститься у будь-якому зіставленні мовних фактів за умови, якщо під терміном «інтенсивність» розуміти всі відмінності, які зводяться до категорії кількості, величини, цінності, сили тощо, незалежно від того, йдеться про конкретні чи абстрактні ідеї» [34, с. 202]. Зосереджуючи увагу на різнорівневих засобах

експлікації інтенсивності, науковці активно оперують термінами інтенсифікатор, інтенсифікат. Так, інтенсифікатором, на думку М.І. Гураль та О.Л. Дащенко, є будь-який засіб, що підвищує ступінь експресивності висловлювання [7, с. 94].

«Кількісна різниця, або ж різниця в інтенсивності, є однією з-поміж загальних «категорій», в які ми вносимо будь-які об'єкти нашого сприйняття або нашої думки» [31, с. 5].

Є думка, що терміном категорія інтенсивності оперує менша кількість дослідників, надаючи перевагу інтенсивності як компонентів семантики слова [7, с. 90-91]. Адже семантика інтенсивності слугує об'єднувальним чинником для різних груп мовних одиниць. Зокрема, інтенсивність є компонентом семантики фразеологічних одиниць, що виявляться за допомогою цілої низки відповідних маркерів у їх тлумаченнях.

Поняття інтенсивності тісно пов'язане з категорією експресивності в її вузькому трактуванні: компонент семантичної структури лексичної одиниці, що репрезентує високий / низький ступені вияву певної ознаки, указує на якісно-кількісні, параметричні характеристики позначуваного словом явища [3, с. 19]. Існування експресивного компонента призводить до того, що слово стає спроможним збільшувати силу впливу висловлення загалом. Тому вважаємо, що між інтенсивністю й експресивністю існують причинно-наслідкові (інтенсивність веде до експресивності мовленого) відношення. На думку Н.І. Бойко, термін “інтенсивність” не передає “всієї гами надмірностей, які властиві окремим конкретним референтам як їхні реальні (об'єктивні) ознаки чи приписувані суб'єктом мовлення” [4, с. 171].

З точки зору функціонального навантаження, експресивність можна поділити на базову та похідну. Базова експресивність передбачає усталену інтенсифіковану виразність загальноживаних і індивідуально-авторських мовних утворень, які складають основну частину лінгвостилістичного фонду мови. Похідна експресивність виникає як результат структурно-семантичного оновлення мовного елемента, накладаючись на базову. [13, с. 2]

Аналізуючи різноманітні класифікації, можна зробити висновок, що експресивність є багатогранним явищем. Основними компонентами експресивності є:

- інтенсивність – характеристика, що визначає кількісну насиченість значення мовного елемента або виразу;
- емоційність – прояв почуттів або настрою мовця в мовленні, що відображає його суб'єктивне ставлення до дійсності [4, с. 352];
- образність – нове, більш виразне уявлення про певне поняття, яке виникає в результаті порівняння двох денотатів, що мають спільні ознаки;
- оцінка – суб'єктивне ставлення мовця до об'єкта мовлення, яке може бути позитивним, нейтральним або негативним.

Наявність експресивного компонента в семантичній структурі лексеми спричиняє те, що слово здатне значно підсилювати вплив висловлення в цілому. Відповідно, можна стверджувати, що між інтенсивністю та експресивністю існують причинно-наслідкові зв'язки, тобто інтенсивність є тим, що спричиняє експресивність мовленого. Однак у наукових працях трапляються й альтернативні погляди. Наприклад, більшість висловлює думку, що між поняттями "інтенсивність" та "експресивність" існують не інклюзивні, не причинно-наслідкові, а інгерентні зв'язки. Наголошується, що "інтенсивність — це кількісна характеристика якості, а саме експресивності" [30, с. 52]. Однак ця теза піддається критиці, оскільки інтенсивність може існувати поза межами експресивної семантики, входячи до структури номінативних одиниць. Наприклад, дієслово "бігти" в значенні "дуже швидко пересуватися" містить компонент інтенсивності, але не є експресивним. У реченні "Спортсмен біжить" дієслово не несе експресивного навантаження, адже просто описує реальний процес, а не емоційно забарвлене вираження. Сама ж інтенсивність, яка закладена у семантиці цього дієслова, порівняно з "іти", демонструє більшу швидкість руху, що і є проявом інтенсивності.

Багато науковців ототожнюють експресивність з виразністю, але при цьому надають цьому терміну специфічного значення. Вона визначається як

особливий спосіб підсилення виразності мовного висловлювання, який полягає у використанні таких мовних засобів, що посилюють зображальність, створюють більш чітку та емоційно насичену картину дійсності. У цьому контексті експресивність виступає як інтенсифікація виразності, надаючи мовленню не тільки більшу інтенсивність, але й психологічно мотивовану піднесеність. Як зазначають деякі дослідники, експресивність – це не просто підсилення значення слова чи виразу, а надання йому особливої емоційної та оцінної спрямованості, що безпосередньо впливає на ефективність спілкування [2, с. 107], [10, с. 7].

Також експресивність розглядається як особливу навмисну виразність, що покликана задовольнити специфічні комунікативні цілі та задачі мовця. У цьому сенсі експресивність може бути визначена як побудова мовлення, яке оптимально відповідає завданням і цілям спілкування, досягаючи бажаного результату. Це можна розглядати як своєрідне прагнення до максимального впливу на слухача чи читача, спрямоване на досягнення комунікативної ефективності [3, с. 17].

Окремо варто зазначити, що експресивність часто аналізується в контексті протиставлення експресивного та нейтрального. У цьому випадку експресивність виступає як характеристика мовного засобу, що є не-нейтральним, тобто таким, який вносить у висловлювання емоційне навантаження або нестандартне трактування. Такий контекст дозволяє розглядати експресивність як певну деавтоматизацію мовлення, що надає йому особливої виразності та незвичайності, яка є важливою для передачі авторського ставлення до предмета мовлення. Крім того, експресивність дозволяє здійснити зіставлення між нейтральними та емоційно виразними мовними засобами, що створює можливість для посилення певних ознак і вираження індивідуальних емоційних станів мовця [2, с. 34], [10, с. 7].

Таким чином, експресивність – це багатогранне явище, яке включає не лише інтенсифікацію виразності, але й надання мовленню особливого емоційного, оцінного та зображального забарвлення. Вона є ключовим

елементом для розуміння того, як мова здатна передавати емоційні і психологічні стани мовця, підвищуючи ефективність комунікації і створюючи більш глибоке і яскраве сприйняття мовленого. Експресивність може виступати як як інструмент для інтенсифікації значень, так і як засіб для формування особливого емоційного та образного контексту, що дає мовцю можливість передавати свої внутрішні переживання, оцінки та ставлення до навколишнього світу.

З одного боку, можна погодитися з тим, що між інтенсивністю та експресивністю існують інгерентні зв'язки, оскільки експресивні одиниці майже завжди містять компонент інтенсивності (окрім деяких сленгових лексем, як-от "типоша" або "мантелера"). Проте наявність інтенсивного компонента в семантичній структурі лексеми безпосередньо призводить до її конотаційності, а отже, і до експресивності. Наприклад, у реченні "Дівчина летіла до свого коханого" дієслово "летіла" має інтенсивний компонент у своїй семантиці, що, поєднуючись із основним значенням "йшла", надає слову конотативний відтінок, тим самим перетворюючи його на експресивне.

Щодо розмежування понять "інтенсивність" та "експресивність", О. Шейгал зазначає, що: "Інтенсивність, як ономазіологічна категорія, відображає об'єктивну кількісну характеристику (ступінь) певної ознаки, тоді як експресивність не має безпосереднього референта в позамовній дійсності і здійснює функцію не просто повідомлення, а посиленого впливу на адресата".

Процес інтенсифікації у мові зазвичай пов'язані з використанням певних лексичних, синтаксичних чи фонетичних засобів, які змінюють стандартне значення слова чи фрази, роблячи його сильнішим чи яскравим. Один із найбільш поширених способів інтенсифікації – це використання підсилювальних прислівників та прикметників.

Отже, термін інтенсивність використовують у багатьох сферах науки і техніки, що засвідчено термінологічними словниками з різних галузей знань. Це актуалізує вивчення специфіки його потрактування саме як терміна лінгвістики. У мовознавчих працях бачимо також активне вживання терміна

підсилення. У дослідницькій площині поняття «інтенсивність» перебуває ряд термінів: інтенсив, інтенсифікатор, категорія інтенсивності. Термін інтенсивність використовують на позначення компонента семантики, а категорію інтенсивності визначають як таку, що репрезентує кількісний показник якісної ознаки. Перспективним видається подальше дослідження термінології, яка окреслює специфіку виявлення інтенсивності на всіх рівнях мовної системи.

1.4. Підходи до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності

Мовний засіб — це одиниця мови, яка використовується для передачі значення в комунікації, у тому числі для вираження різних нюансів і відтінків думок, емоцій або станів.

Мовний засіб вираження — це одиниця мови, що використовується для передачі певного змісту або для вираження певних емоцій, ставлення до об'єкта або події, а також для формування структурних зв'язків у мовленнєвому акті. Мовні засоби вираження включають лексичні, граматичні, фонетичні та інші елементи мови, які допомагають реалізувати комунікативні функції і створювати різні типи мовленнєвих актів [18, с. 13].

Інтенсивність у мові може бути виражена різними мовними засобами, зокрема через лексичні одиниці, граматичні конструкції та синтаксичні структури. Метою цієї доповіді є розгляд підходів до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності, а також аналіз їхнього використання в різних мовних контекстах.

Підходи до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності - це різні методики та стратегії, спрямовані на аналіз та розуміння мовних засобів, що використовуються для передачі сили, ступеня або глибини виразності мови. Ці підходи можуть включати вивчення лексичних та граматичних засобів, аналіз

текстів, вправи на письмо та усне мовлення, графічні методи та рольові ігри [22, с. 95].

У вивченні німецької мови важливим аспектом є ознайомлення учнів з різними мовними засобами вираження інтенсивності, що дозволяє їм не тільки вивчати граматичні структури, а й розвивати емоційну і комунікативну компетенцію. Один з підходів до вивчення інтенсивності полягає у використанні контексту для пояснення значення лексичних одиниць, що виражають інтенсивність. Студенти повинні вміти аналізувати контекст і визначати, яку саме інтенсивність має слово в тому чи іншому випадку.

Також важливим є впровадження практичних вправ, у яких студенти будуть використовувати різні засоби для вираження інтенсивності в мовленні. Наприклад, вправи на створення діалогів або написання текстів, у яких учні мають застосовувати слова-інтенсиватори та граматичні конструкції для посилення змісту, допомагають розвивати їхні мовні навички.

Питання вивчення мовних засобів вираження інтенсивності привертало увагу багатьох науковців у галузі лінгвістики та психолінгвістики. Ось декілька імен відомих науковців, які досліджували цю тему, наприклад, Джордж Лакофф [41, с. 35]. Він займався дослідженням мовних засобів вираження інтенсивності та внесли вагомий внесок у розуміння цього питання.

У сучасній лінгвістиці існує кілька підходів до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності. Перший підхід полягає в аналізі лексичних одиниць, які виражають різні ступені інтенсивності. Важливими аспектами є вивчення частотності використання інтенсифікаторів і суперлативів в різних контекстах і типах текстів.

Інший підхід зосереджується на синтаксичних і граматичних засобах вираження інтенсивності, де вивчаються різноманітні структури, які сприяють посиленню значення і виразності мовлення. Важливою частиною такого підходу є також дослідження інтерпретації інтенсивності у різних мовах і культурах.

Лексичні засоби є основним інструментом для передачі різних ступенів інтенсивності в мовленні. У лінгвістичній теорії поняття інтенсивності лексичних одиниць традиційно пов'язане з поняттями інтенсифікації та редукції, тобто з процесами посилення або ослаблення значення. Одним із основних лексичних засобів вираження інтенсивності є вживання інтенсифікаторів — слів, які додають виразності іншому слову або конструкції. Це можуть бути прикметники, прислівники, числівники, а також спеціальні лексичні одиниці, які вказують на високий рівень якості, величини або інтенсивності властивості.

Одним із підходів до вивчення лексичних засобів вираження інтенсивності є їх класифікація на рівні слів, які допомагають утворювати інтенсивні форми. Наприклад, у германських мовах, зокрема в німецькій, одним із найпоширеніших засобів є поєднання прикметників з компонентами-інтенсифікаторами, які посилюють або змінюють значення вихідного слова. Важливим аспектом у вивченні таких засобів є те, що вони можуть вказувати на ступінь інтенсивності як у фізичних, так і в емоційних аспектах мовлення.

Водночас важливо зазначити, що для лексичних засобів інтенсивності характерною є їх здатність до створення контекстуальних варіантів, де кожен інтенсифікатор може набувати різних відтінків значення залежно від ситуації мовлення. Наприклад, слово "дуже" в українській мові може виражати інтенсивність не тільки у фізичних вимірах, але й в емоційних виразах, підсилюючи значення почуття або оцінки.

Граматичні засоби вираження інтенсивності є важливою складовою частиною досліджень у цій сфері. Вони включають форми, які посилюють або пом'якшують значення за допомогою граматичних змін. До основних граматичних засобів належать різноманітні конструкції ступеня порівняння прикметників і прислівників (наприклад, ступінь порівняння у вигляді найбільш, найменш, більше, менше), а також допоміжні слова, що підсилюють значення (як-от "особливо", "надзвичайно", "неймовірно" тощо).

Деякі граматичні інструменти вираження інтенсивності виявляються через особливі конструкції, що формуються за допомогою ступенів порівняння. У багатьох мовах, наприклад, ступінь порівняння прикметників (більший, найкращий) є важливим засобом вираження інтенсивності, оскільки дозволяє мовцю передати більший або менший рівень характеристики порівняно з іншими об'єктами або явищами.

Окремо слід виділити інтенсивність у формуванні емоційно забарвлених конструкцій, коли граматичні засоби служать для підсилення або підкреслення емоційного забарвлення висловлювання. Наприклад, у слов'янських мовах граматичні форми наказового способу, а також вживання модальних дієслів можуть надавати висловлюванню інтенсивність у контексті спонукання або вираження сильного бажання або потреби.

Стилістичні засоби вираження інтенсивності охоплюють всі види виражальних засобів, які використовуються для посилення мовного ефекту в контексті художнього чи публіцистичного мовлення. Це метафори, порівняння, гіперболи та інші мовні фігури, які сприяють збільшенню виразності і підсилюють інтенсивність відтінків значення.

Ці засоби зазвичай використовуються в художній літературі та поетичному мовленні, але їх часто застосовують і в публіцистичних текстах. Одним з таких засобів є гіпербола — явище, коли значення перебільшується, надаючи йому максимальну виразність. Наприклад, вирази «невероятно красивий», «незмірно важкий» використовуються для підсилення почуттів або вражень.

Анафора та епіфора — це повторення однакових слів або фраз у початку або в кінці речень, що дозволяє наголошувати на певних аспектах висловлювання, збільшуючи інтенсивність сприйняття: «Все було добре, все було чудово, все було бездоганно».

Ще одним важливим аспектом є вживання конструкцій з допоміжними дієсловами або посиленням модальності, що допомагає надавати дії додаткову інтенсивність: «збиратися», «повністю мати намір» тощо.

Не менш важливими є порівняльні і суперлативні ступені прикметників. Вони утворюються в мовах за допомогою суфіксів, префіксів або допоміжних слів. Наприклад, «гарніше» — це порівняльна форма, а «найкращий» — суперлатив, що дозволяє нам вказувати на найбільший ступінь властивості: «найкращий» — це найвища інтенсивність якості, що виражена в прикметнику.

Особливу роль у стилістичних засобах інтенсивності відіграють гіперболи — перебільшення, яке служить для підсилення ознак та властивостей предметів або явищ. Такі стилістичні засоби надають мовленню особливого емоційного забарвлення і дозволяють у кілька разів посилити значення або враження від описуваного предмета чи явища.

Іншим важливим аспектом є використання метафор або порівнянь для вираження інтенсивності, які створюють яскраві образи й емоційні асоціації, що в результаті сприяє глибшому сприйняттю описуваного предмета або ситуації.

У сучасній німецькій мові інтенсифікація ознак, якостей чи дій є складним і багатогранним процесом, який впливає на різні мовні рівні, зокрема на словотвір, синтаксис, семантику та прагматику. Порівняльні конструкції та речення, що використовуються для вираження інтенсивності, є важливими лексико-синтаксичними засобами інтенсифікації і займають значне місце серед найбільш активних процесів передачі ступеня інтенсивності в німецькій мові. Це підтверджується також нашим аналізом частоти використання порівняльних виразів у прозових творах сучасної німецької літератури. Для розгляду та класифікації прикладів інтенсифікації ми використовуємо термінологію та методику, запропоновану в роботах Об'єктом порівняння є явище, що характеризується через порівняння (тобто ознака, якість чи дія, що підлягають інтенсифікації) [38, с. 13]. Міра порівняння — це елемент, з яким співвідноситься об'єкт порівняння в процесі порівняння, а основа порівняння — це критерій або характеристика, на основі яких здійснюється порівняння. У структурах інтенсифікації, що ґрунтуються на порівняннях, другий компонент

(міра порівняння) служить виключно для передачі ступеня інтенсивності першого компонента (об'єкта порівняння).

Підходи до вивчення мовних засобів вираження інтенсивності включають різні методи і стратегії, спрямовані на розуміння і використання мовних засобів для передачі сили, розмаху або глибини вираження. Частина з них:

1. Вивчення словникового запасу:

- Учні вивчають слова та вирази, які використовуються для вираження сили. Це можуть бути слова, що позначають велику силу або ступінь, такі як "дуже" - "sehr", "надзвичайно" - "äußerst" тощо.

2. Вивчення граматичних структур:

- Учні вивчають граматичні структури, які використовуються для збільшення або зменшення сили вираження. Наприклад, вживання конструкцій зі словами "дуже", "такий", буває в різних формах (порівняння, перехрестя тощо).

3. Аналіз тексту:

- Учні аналізують текст, що складається з речень різної інтенсивності, і виявляють мовні засоби, які використовуються авторами для посилення своїх ідей. Це може включати в себе використання прикметників, порівнянь, метафор тощо.

4. Практика письма та усного мовлення:

- Учні практикуються у використанні мовних засобів для вираження своїх думок у письмовій формі. Вони можуть зіткнутися з ситуаціями, коли їм потрібно скласти текст або використовувати слова та вирази, щоб підкріпити свої ідеї.

5. Графічний метод:

- Учні використовують графічні інструменти, такі як діаграми, графічні зображення та ілюстрації, для візуалізації різних рівнів сили та виразності мови.

6. Рольові ігри та інсценування:

- Сфальсифікуйте ситуації, коли потрібно зіграти певну роль або передати різні ступені інтенсивності. Це допомагає їм візуалізувати ситуацію та використовувати мовні засоби для ефективного спілкування [25, с. 107].

Вивчення мовних засобів вираження інтенсивності є важливою складовою розвитку мовної компетентності. Розуміння та використання цих засобів допомагає мовцям виражати свої думки та емоції більш точно та ефективно. Різноманітні підходи до вивчення цієї теми дозволяють учням збагатити свій словниковий запас, розвинути навички вживання мови.

Висновки до першого розділу

У процесі роботи над першим розділом, було детально розглянуто і висвітлено основні поняття «лексична компетентність», «інтенсивність» та окреслено мовні засоби вираження інтенсивності.

Першим важливим аспектом, що потребує уваги, є поняття лексичної компетентності. Лексична компетентність розглядається як здатність учнів володіти багатим та різноманітним словниковим запасом, уміння правильно вибирати й застосовувати лексичні одиниці в різних контекстах. Вона охоплює не тільки знання значень слів, але й здатність розуміти їх нюанси, взаємодію в мовленнєвих ситуаціях, а також уміння варіювати лексичні конструкції відповідно до комунікативних цілей. Процес формування лексичної компетентності учнів старшої школи потребує застосування різноманітних підходів, орієнтованих на активне вивчення лексики. Важливим етапом є збагачення словникового запасу учнів, яке передбачає введення нових лексичних одиниць у мовлення через систематичне вивчення певних тем. Це дозволяє не лише збільшити кількість слів, що використовуються учнями, але й розвивати їх здатність правильно застосовувати ці слова в різних контекстах. Підхід до формування лексичної компетентності має бути різноманітним і передбачати не тільки теоретичні заняття, а й практичні вправи, що дозволяють учням активно використовувати нові слова в мовленні, що сприяє кращому їх засвоєнню та ефективному використанню.

Було встановлено, що поняття «інтенсивність» у лінгвістичних дослідженнях, що визначає ступінь вираження певної ознаки або силу прояву певних мовних явищ, таких як емоційне забарвлення, акцентуація, або сила вираження значення. Інтенсивність може визначати, наскільки сильно певне слово, фраза або структура впливають на сприйняття повідомлення, формуючи його емоційний або риторичний ефект. У контексті комунікації інтенсивність сприяє більш чіткому розумінню нюансів мовлення, адже в залежності від контексту й використаних мовних засобів, інтенсивність може варіюватися, відображаючи зміни в значеннях і прагматичних функціях висловлювань. Це

робить інтенсивність важливим елементом для аналізу не тільки лексичних і граматичних аспектів мови, але й її соціокультурних та психологічних складових.

Вивчення інтенсивності передбачає аналіз мовних засобів, які дозволяють посилювати виразність значення, зокрема через використання інтенсифікаторів — слів або конструкцій, що підвищують ступінь виразності. Інтенсивність може бути виражена не лише лексичними засобами, а й граматичними, що дає змогу відтворювати різні рівні виразності в залежності від комунікативної ситуації. Інтенсивність є важливим інструментом для досягнення емоційної насиченості в мовленні, що сприяє досягненню виразності та ефективності комунікації.

Аналіз поняття інтенсивності дозволяє визначити важливість інтенсифікаторів у мовленні. Вони є необхідним засобом для вираження високих ступенів ознак, оцінок або емоцій. Вивчення інтенсифікаторів у контексті формування лексичної компетентності учнів допомагає не тільки вивчити нові лексичні одиниці, але й навчити правильно використовувати їх у мовленні, надаючи висловлюванням більше емоційності та виразності. Оскільки інтенсивність має важливу роль у передачі різних емоційних та оцінних відтінків, володіння інтенсифікаторами дозволяє учням точніше і ефективніше передавати свої думки та почуття, що сприяє розвитку комунікативної компетентності.

Одним із важливих аспектів вивчення мовних засобів інтенсивності є визначення їх різних типів і функцій. Інтенсифікатори, у свою чергу, можуть бути різноманітними: це можуть бути лексичні одиниці, прислівники, прикметники або спеціальні вирази, що мають функцію посилення значень. Важливим аспектом є також розуміння того, як інтенсивність змінюється в залежності від контексту. Наприклад, в одному контексті інтенсифікатор може виражати високу емоційну оцінку, а в іншому — посилення фізичних характеристик об'єкта. Це вимагає від учнів уміння правильно вибирати інтенсифікатори залежно від ситуації та мети комунікації.

Нарешті, підходи до вивчення мовних засобів інтенсивності вказують на важливість системного підходу до формування лексичної компетентності. Адже вираження інтенсивності не обмежується тільки словом або конструкцією, але також включає знання правил їх використання в контексті. Учням необхідно не тільки засвоїти нові лексичні одиниці, але й розуміти, як правильно застосовувати інтенсифікатори в різних ситуаціях, що дозволяє їм стати більш вправними в комунікації та виявляти більшу творчість у використанні мовних засобів.

Таким чином, теоретичні засади вивчення прикметників з компонентом-інтенсифікатором у контексті формування лексичної компетентності учнів старшої школи є основою для розвитку не тільки лексичних знань, а й загальної мовленнєвої культури учнів. Вивчення інтенсифікаторів як мовних засобів вираження інтенсивності дозволяє учням не лише розширювати словниковий запас, але й підвищувати рівень виразності та точності їх мовлення, що є важливою складовою комунікативної компетентності.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-ІНТЕНСИФІКАТОРОМ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

2.1. Дидактичне обґрунтування використання прикметників із компонентом-інтенсифікатором на уроках німецької мови

Робота над вивченням лексики в старшій школі є важливим етапом у формуванні мовної компетентності учнів, оскільки на цьому етапі закладаються основи для подальшого вдосконалення їхніх мовних навичок. Вона складається з двох основних частин, кожна з яких має свою мету та завдання. Перша частина процесу зосереджена на збагаченні лексичного запасу учнів, що є необхідним для того, щоб учні могли не тільки розширити свій словниковий фонд, але й поглибити розуміння значень слів у контексті. Вивчення нових слів, фразеологізмів, синонімів, антонімів, термінів та інших лексичних одиниць дозволяє учням не лише опанувати нові мовні елементи, але й навчитися використовувати їх у різних контекстах. Це особливо важливо, оскільки мова — це не лише набір слів, а й система, в якій кожен елемент має свою функцію в залежності від ситуації. Для досягнення цієї мети необхідно здійснювати систематичне вивчення лексичних груп, що дає учням змогу поглиблено вивчати слова з певних тематичних категорій, розвивати здатність сприймати лексичні значення, а також розрізняти їхні стилістичні особливості. На цьому етапі велике значення має поєднання теоретичних занять із практичними вправами, що забезпечують активне засвоєння нової лексики через її використання в мовленні. Практичні завдання дозволяють учням застосовувати набуті знання в реальних мовних ситуаціях, що сприяє закріпленню нового лексичного матеріалу та розвитку їх комунікативних навичок [30].

Друга частина роботи з лексикою зосереджена на розвитку вміння ефективно використовувати лексичні одиниці в мовленні, що включає в себе не тільки знання слів, а й вміння правильно вибрати їх залежно від ситуації, мети комунікації та контексту. Цей аспект навчання важливий, оскільки правильне вживання слів і виразів здатне не лише зробити мовлення більш точним і виразним, а й значно підвищити ефективність комунікації. Учні повинні навчитися створювати різноманітні мовні конструкції, використовуючи не лише основну лексику, а й синоніми, метафори, інтенсифікатори та інші мовні засоби, що дозволяють не лише передавати фактичну інформацію, але й виражати емоції, ставлення до обговорюваного. Крім того, важливим аспектом цього етапу є розвиток уміння адаптувати свій мовний стиль до конкретної комунікативної ситуації. Адже мовлення, яке використовується в публічних виступах, має бути формальним і точним, тоді як у приватних бесідах може бути більш неформальним і емоційно насиченим. Тому учні повинні вміти орієнтуватися в таких нюансах і застосовувати відповідні лексичні засоби, що забезпечують відповідність їхнього мовлення ситуації спілкування. Разом з тим, важливим є навчання не лише вживанню слів у відповідних контекстах, а й здатності до усвідомленого вибору лексичних одиниць для досягнення конкретної мети комунікації, що вимагає високого рівня мовної чутливості та практичних навичок [30].

Вивчення інтенсивності в мовленні є важливим аспектом у формуванні мовних навичок учнів на всіх етапах вивчення іноземної мови. Одним із ефективних засобів вираження інтенсивності є використання прикметників із компонентом-інтенсифікатором. Це дозволяє не лише збагачувати мовленнєвий досвід учнів, але й допомагає їм точніше і виразніше передавати свої думки, а також розширює їхні можливості у використанні німецької мови в різних контекстах.

Як нами раніше досліджено, інтенсифікатори — це мовні одиниці, які додають додаткову емоційну або значеневу вагу характеристикам предметів або явищ. У німецькій мові до інтенсифікаторів зазвичай відносяться слова, як-

от *sehr* (дуже), *äußerst* (надзвичайно), *unglaublich* (неймовірно), *extrem* (екстремально) тощо. Використання таких інтенсифікаторів дозволяє не лише виразити більш точне значення, але й підкреслити силу емоційної оцінки. Наприклад, коли ми говоримо *sehr gut* (дуже добре) чи *unglaublich schön* (неймовірно красивий), ми не лише описуємо якість, але й виражаємо певний ступінь захоплення або здивування. Ці конструкції широко використовуються в усіх стилях мовлення, і їх вивчення є важливою частиною мовної практики.

Аналіз емотивної лексики виявляє, що емоційні конотації в мові виникають завдяки лексичним одиницям, які вбудовують оцінку в свою структуру. Ці емоційно оцінні елементи лексики можуть включати прикметники, прислівники, іменники, дієслова, а також вигуки, які мають емоційне забарвлення. Вони виконують функцію вираження почуттів, переживань, ставлень та емоційних реакцій мовця. Емоційні значення закладені в словах, що сприяють формуванню інтерпретацій людських переживань, оцінок, ставлень до навколишнього світу та відображають тональність висловлювання.

Зокрема, прикметники займають важливе місце серед мовних засобів. Прикметники зазвичай стосуються когнітивного рівня зовнішніх і припущених або приписуваних внутрішніх властивостей живих і неживих істот (тобто живих істот, природних об'єктів, артефактів), а також фактів, їхніх якостей, які можна виміряти як фізичні за допомогою конкретної шкали або можуть бути класифікуються як нефізичні за допомогою абстрактних шкал, тому їх можна визначити на основі їх відносного вираження, їх ступеня. Коротко - вони використовуються для вираження емоцій, бо вони не лише описують фізичні характеристики предметів чи осіб, але й передають емоційну оцінку або ставлення до описуваного об'єкта чи дії [17, с. 114].

Одним з важливих аспектів вивчення інтенсифікаторів є їхнє правильне використання у різних мовних контекстах. Наприклад, учні повинні розуміти, що *sehr* (дуже) є досить універсальним інтенсифікатором, який можна використовувати в різних ситуаціях: *sehr gut* (дуже добре), *sehr schön* (дуже

красивий), *sehr kalt* (дуже холодно). Однак для більш емоційно забарвлених висловлювань можна використовувати такі інтенсифікатори, як *unglaublich* (неймовірно) або *extrem* (екстремально), щоб передати більший ступінь захоплення чи здивування: *unglaublich schön* (неймовірно красивий), *extrem lecker* (екстремально смачний). Це дозволяє учням гнучко адаптувати свою мову до різних ситуацій і підвищує їхню комунікативну компетенцію.

Інтенсифікація прикметників має, поряд з конструкціями порівняльного та найвищого ступеня (з явним або без явного зазначення об'єкта порівняння), чітке місце в мові. З історичної точки зору, це явище існує вже давно і є особливо вираженим та широко поширеним у сучасній мові. Використовують її не лише молоді люди, але й мовці всіх вікових груп у різних ситуаціях для позначення об'єктивних або суб'єктивних ступенів інтенсивності, тісно пов'язаних з більш чи менш емоційно забарвленою оцінкою – позитивною або негативною. Це явище можна знайти у всіх контекстуальних стилях, хоча, що стосується частоти, воно зустрічається частіше в неформальних, аніж у формальних ситуаціях. Ті, хто прагне використовувати мову відповідно до норм її вживання та функціональної адекватності, не повинні недооцінювати це вираження і повинні звертати на нього більше уваги, ніж просто випадково [42].

У викладанні іноземних мов, коли оцінюється стан розвитку за типовими навчальними програмами, підручниками та граматиками для учнів, на перший план виходять схеми відміни та порівняння прикметників, а в обробці прислівників основними є місцеві та часові прислівники. Інтенсифікація та ослаблення ступеня зазвичай згадуються лише побіжно і зводяться до найнеобхіднішого, як щодо мовних засобів, так і щодо їхніх функцій.

Прикметники здатні створювати у мовленні певний емоційний фон, який посилює чи змінює значення основної інформації. Це стосується емоційно-оцінних прикметників, що функціонують як важливі інструменти в мовному відображенні емоційного стану людини.

Емоційно-оцінні прикметники в німецькій мові поділяються на дві основні групи [34]:

1. Прикметники з позитивним емоційним зарядом, які використовуються для вираження позитивної характеристики особи, події чи ситуації. Ці прикметники здатні надавати висловлюванням оптимістичний, захоплений чи схвальний тон. Прикметники, що належать до цієї категорії, включають такі слова як: *ehrlich* (чесний), *freundlich* (дружній), *fantastisch* (фантастичний), *gut* (добрий), *gerecht* (справедливий), *hübsch* (гарний), *klug* (розумний), *nett* (милий), *tapfer* (хоробрий), *toll* (чудовий), *tüchtig* (спритний), *schlank* (стрункий). Наприклад, в реченні "Er war ein guter Freund" (Він був добрим другом), прикметник *gut* передає позитивну оцінку якості людини.

2. Прикметники з негативним емоційним зарядом, що використовуються для вираження негативної оцінки, осуду або невдоволення відносно особи, події чи явища. Ці прикметники створюють у мовленні негативний емоційний контекст, посилюючи негативне ставлення до описуваного. Це можуть бути такі прикметники, як: *abstoßend* (огидний), *böse* (злий), *dumm* (дурний), *dick* (товстий), *faul* (лінивий), *furchtbar* (жахливий), *hässlich* (потворний), *hilflos* (безпомічний), *schlecht* (поганий), *unangenehm* (неприємний). Наприклад, у реченні "Dieser Mann ist furchtbar langweilig" (Цей чоловік жахливо нудний) прикметник *furchtbar* підкреслює інтенсивну негативну оцінку.

2.2. Структурно-семантична характеристика німецьких прикметників із компонентом-інтенсифікатором

Прикметники з компонентом-інтенсифікатором є важливим інструментом для вираження інтенсивності певної ознаки чи якості в мовленні. Вони належать до широкої групи мовних засобів, що сприяють наданню особливої виразності висловленню, посилюючи ступінь вираженості прикметникових властивостей. У німецькій мові використання інтенсифікаторів є важливою

частиною лексико-семантичної структури, що забезпечує точне і деталізоване описання предметів, явищ або станів.

Німецькі прикметники із компонентом-інтенсифікатором складають значну групу лексичних одиниць, що відзначаються своєю специфічною структурною та семантичною характеристикою. Компонент-інтенсифікатор у цих прикметниках виконує роль посилювача чи підсилювача основного значення прикметника, надаючи йому більшу інтенсивність, яскравість або емоційну забарвленість. Це дозволяє виразити більш точно, виразне або емоційно забарвлене ставлення до того, що описується.

З семантичної точки зору прикметники через свою прототипічну функцію як модифікатори концептів іменників перебувають у тісному зв'язку з певним іменником і кореспондують з однією або іншою його характеристикою: «Властивості, виражені прикметниками, можна в багатьох випадках розподілити на класи ознак, що представляють компоненти репрезентацій предметів або подій. Основним принципом є те, що класи концептів ознак систематично кореспондують з компонентами ознак предметів, подій і властивостей».

Як атрибутивні прикметники, вони займають преномінальну та/або постномінальну позицію та в залежності від мови можуть мати маркери узгодження (рід, число, відмінок) відповідно до їхнього іменника та супроводжуючого детермінатора. В прикметникових рядах в багатьох мовах, зокрема в німецькій та грецькій, діє іконічний принцип: прикметники, що позначають більш сталі властивості, розташовуються ближче до свого іменника, ніж ті, що позначають менш постійні ознаки.

Реляційні прикметники (як не градуйовані, переважно від дериватів іменників прикметники) стоять безпосередньо перед іменником; перед ними розташовуються кольорові прикметники (як не градуйовані і часто первинні прикметники) та якісні прикметники (як здебільшого градуйовані прикметники, первинні або деривативи від іменників, дієслів або інших прикметників).

Найдалі ліворуч розташовуються детермінатори, числівники та інші числові слова [43, с. 69]. Наступні приклади ілюструють цей принцип:

- Sie hat einige (sehr) wertvolle (sehr) alte (sehr) abgenutzte (*sehr) Seidenteppiche.

- Zwei vom Flohmarkt erhältliche (sehr) ungewöhnliche graue (*sehr) Metall-Bodenvasen passen sehr gut dazu.

Прикметники з інтенсифікаторами в німецькій мові складаються з основного компонента — прикметника, та компонента-інтенсифікатора, який додає інтенсивності або підсилює значення цього прикметника. Інтенсифікатори можуть бути різними за своєю природою, вони можуть включати [38]:

1. Аффіксація (morphemic intensifiers) — це такі інтенсифікатори, що включають певні суфікси чи префікси, які додаються до прикметника для підсилення його значення. Наприклад:

- un- (нескінченно) – unendlich (безмежний, нескінченний)
- über- (над, через) – übergroß (надзвичайно великий)
- super- (супер) – superstark (супер сильний)

2. Лексичні інтенсифікатори — окремі слова чи частки, що додаються до прикметників для вираження інтенсивності. Наприклад:

- sehr (дуже) – sehr schön (дуже красивий)
- extrem (екстремально) – extrem schnell (надзвичайно швидкий)
- ziemlich (досить) – ziemlich gut (досить хороший)

3. Конструкції з порівняннями — порівняльні звороти, що включають в себе елементи порівняння для вираження високого ступеня якості. Наприклад:

- so... wie (так... як) – so schön wie (так гарно, як)
- mehr als (більше ніж) – mehr als schön (красивіший за)

4. Комбінації інтенсифікаторів з іншими частинами мови — це використання інтенсифікаторів разом з дієсловами, іменниками чи іншими частинами мови для підсилення значення. Наприклад:

- wahnsinnig (безумно) – wahnsinnig stark (безумно сильний)

Також утворення композитів з номінальним або прикметниковим першим елементом часто служить для вираження градусних змін, здебільшого для посилення ступеня (наприклад, *bettelarm*, *schneeweiß*, *spiegelglatt*, *eiskalt*; *hochbegabt*, *tieftraurig*, *vollreif*). Для вираження найвищих ступенів використовуються елативні форми *höchst-*, *tiefst-*. Перевищення найвищого ступеня виражається за допомогою утворень з префіксами *über-*, *ultra-*, *hyper-*.

Інтенсивування, яке має місце в композитах з номінальним першим елементом, ґрунтується на посиланні на прототипний представник відповідної властивості: *bettelarm* – бідний як жебрак; *schneeweiß* – білий як сніг, *spiegelglatt* – гладкий як дзеркало, *eiskalt* – холодний як лід. Це часто відбувається з посиланням на тварин: *aalglatt*, *hundemüde*, *bärenstark*, *lammfromm*, *mäuschenstill*, *bienenfleißig*, *affenschnell*, *saudumm*.

При формуванні інтенсифікаційних виразів за допомогою німецьких словотворчих засобів до інтенсифікаційних засобів належать як визначальні слова у складних словах, так і префікси. Їх можна також поділити за семантикою, що пов'язано з вираженням емоцій, на інтенсифікаційні засоби, призначені для посилення, та ті, що для цього не призначені. Перші утворюють готові інтенсифікаційні вирази у вигляді словотворчих конструкцій "автоматично", коли вони ставляться перед іменниковими або прикметниковими інтенсифікабельними виразами, тим самим сприяючи формуванню інтенсифікаційного виразу у вигляді посилення (що термінологічно рівнозначне утворенню ступеня або інтенсивності) — складеного слова чи префіксного утворення, наприклад: *Affen-*, *Bullen-*, *Mords-*, *Bomben-*, *Höllen-*, *Heiden-*, *Mammut-*; *Mega-*, *Giga-*, *Erz-*, *Ur-*, *Un-*, *Super-*, *Hyper-*, *Ultra-*. При цьому можна утворювати як ряди інтенсифікаційних засобів, так і інтенсифікабельних виразів, наприклад: *Affen-*, *Bullen-*, *Megahitze*; *Heidenangst*, *-lärm*, *-geld*.

Окреслені вище посилюючі перші конститuentи пов'язані з вираженням сильних емоцій, тому вони можуть бути приєднані до кількох будь-яких

інтенсифікабельних виразів при формуванні готових інтенсифікаційних виразів (посилення, утворення ступеня), і вже сама їхня додаткова поява є частиною процесу утворення інтенсифікаційного виразу. Так утворені посилення можна ідентифікувати за допомогою подвійного наголосу, зокрема за допомогою двох однакових наголосів, що, однак, супроводжується зниженням тону другої наголошеної складової (див. також нижче), наприклад: *Bombenerfolg* (звичайне словотворення з першим наголосом, наприклад, у військовому контексті) порівняно з *Bombenerfolg* — "дуже великий успіх" (посилення з подвійним наголосом) [42, с. 72].

Таким чином, основна семантична функція інтенсифікаторів полягає в посиленні вираженості властивості або якості, що описується прикметником. Інтенсифікатори виконують кілька функцій: по-перше, вони підсилюють ступінь певної характеристики, дозволяючи виразити більш високий рівень чи інтенсивність якості. По-друге, інтенсифікатори додають емоційного забарвлення, змінюючи тон висловлювання і передаючи позитивне чи негативне ставлення до описуваного об'єкта чи явища. По-третє, вони можуть вказувати на крайнощі або екстремальні ступені якості, надаючи опису надзвичайної значущості. І, по-четверте, інтенсифікатори можуть використовуватися для вираження гіперболи або іронії, посилюючи певні характеристики до абсурдного чи перебільшеного рівня.

У німецькій мові існує ряд розмовних слів конкурентів, які також можуть виражати високий ступінь (ще) не граматикалізовані в порівнянній мірі. Конкуренти включають певні прикметники, які можуть використовуватися прислівниками, які згодом можна назвати «прикметниковими прислівниками». Там, де ці слова семантично виконують функцію інтенсифікації, в «Duden»-словниках зазвичай використовується додаткове пояснення «інтенсифікуючий для прикметників і дієслів» замість вказівки на частину мови, такої як прислівник або ступінь інтенсивності.

Як модифікатори прикметників, «adjektiv-adverbien» виконують важливі функції, а саме:

- обмеження обсягу властивості, уточнюючи його,
- визначення ступеня властивості:
 - a) як такого, що перевищує імпліцитну, зазвичай прийняту норму,
 - b) б) як такого, що відповідає явно вказаному значенню,
- вираження емоційно-оцінних ставлень.

Функції (ii) та (iii) стосуються посиленої градування, яке є основним інтересом цього дослідження. Вони наведені окремо, але зазвичай зустрічаються разом. Як приклади на німецькій мові можна навести:

- до (i) — мовно, стилістично, змістовно цікава книга,
- до (iia) — надзвичайно велика людина,
- до (iib) — величезно велика людина,
- до (iii) — неймовірно/неймовірно/енормно велика людина.

За винятком (i), усі фрази можна розглядати як варіанти визначення ступеня властивості у значенні «в значній мірі, на більш високому рівні, ніж зазвичай» і, якщо виключити більше чи менше виражену емоційну оцінку, замінити їх на «дуже велика людина».

Прикметники, які лежать в основі використаних для градування прикметникових-прислівникових форм, частково мають друге значення і в цьому контексті також можуть виражати високий ступінь властивості, причому властивості, які можна вивести з значення відповідного іменника. Значення таких прикметників можна перефразувати як «більш високий, ніж звичайний, нормальний, очікуваний, ймовірний ступінь», що стосується властивості, здатної змінюватися в межах шкали, яка закладена в значенні іменника або активується ним.

2.3. Система вправ для розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи

Розвиток лексичної компетентності є важливим аспектом мовної освіти учнів загальної середньої освіти, оскільки лексика є основою ефективного

спілкування та ключовим елементом вивчення мови. Збагачення словникового запасу учнів сприяє не лише підвищенню їх мовленнєвих навичок, а й розвитку когнітивних здібностей, оскільки кожне нове слово відкриває нові можливості для розуміння та інтерпретації навколишнього світу. Система вправ, спрямованих на розвиток лексичної компетентності, має за мету не лише навчити учнів правильно використовувати слова, але й розвивати вміння точно виражати свої думки, адаптувати мову до різних ситуацій спілкування та обирати найбільш влучні мовні засоби в залежності від контексту.

Для контролю та оцінювання лексичної компетентності німецької мови використовуються різноманітні завдання, серед яких можна виокремити кілька основних видів:

1. Фронтальне опитування. Може проводитися як викладачем, так і учнями, що дозволяє перевірити рівень володіння лексикою через безпосередню взаємодію.

2. Словниковий диктант. Це завдання включає різні формати, зокрема: переклад слів під диктовку (де учні перекладають 10 слів з німецької на українську та 10 слів з української на німецьку). Також можливе використання карток, підготовлених викладачем чи самими учнями. Час на виконання цього завдання зазвичай становить 10 хвилин. Викладач проводить попередній інструктаж, перевіряє картки та оцінює їх. Після цього учні перевіряють роботи своїх однокласників, а далі здійснюється повторна перевірка та обговорення результатів у класі.

3. Перевірка засвоєння лексичного мінімуму. Це завдання зазвичай включає використання наочних матеріалів, що особливо важливо при вивченні тем, які містять велику кількість термінів.

4. Кросворди. Учні можуть складати кросворди як домашнє завдання, отримуючи чіткі інструкції щодо його виконання. Крім простих варіантів, де потрібно вписувати слово за визначенням чи за картинкою, існують складніші кросворди, що передбачають необхідність дати відповідь на питання, визначити терміни або описати поняття. Процес виконання цих завдань включає кілька

етапів: інструктаж, складання кросворда, перевірка викладачем, оцінка (враховуються як правильність, так і креативність у складанні), виконання завдання іншим студентом, перевірка й оцінка викладачем та обговорення результатів у групі.

Першим кроком у розвитку лексичної компетентності є засвоєння нових слів і розширення словникового запасу. Одним із ефективних методів є використання вправ на визначення значення слів. Учня можна запропонувати завдання, де вони повинні вибрати правильне значення слова з кількох запропонованих варіантів або пояснити значення слова власними словами. Наприклад, для слів, що мають декілька значень, можна створити вправи, в яких учні мають правильно розпізнавати значення залежно від контексту. Такий підхід допоможе не лише запам'ятати нові слова, а й зрозуміти їхню роль у реченні.

Іншим видом вправ є складання словникових карток, на яких учні записують нові слова, їх визначення, синоніми та антоніми. Такі картки можуть бути використані для самостійного повторення лексичних одиниць і підготовки до уроків.

Наступним етапом у розвитку лексичної компетентності є формування лексичних зв'язків між словами, що включає в себе використання синонімів, антонімів, а також утворення словосполучень. Для цього доцільно використовувати вправи, де учні повинні подати слова, які є синонімами чи антонімами до заданого, або зібрати з нових слів речення, що включають ці синоніми або антоніми.

Наприклад, можна дати учням завдання на утворення синонімічних рядів для певного слова або запропонувати вправу, в якій потрібно знайти протилежні за значенням слова. Такі вправи допомагають учням не тільки зрозуміти значення нових слів, але й навчають використовувати лексичні одиниці в контексті.

Важливим аспектом є також формування в учнів навички створення складних словосполучень. Це можуть бути вправи, де учні повинні скласти правильні словосполучення з запропонованих слів, що мають схоже значення або належать до однієї тематичної групи. Такі завдання розвивають у учнів здатність до словотворення та правильного вживання слів у мовленні.

Вивчення лексики неможливе без активного її використання в реальних мовних ситуаціях. Тому важливим етапом розвитку лексичної компетентності є вправи, які включають застосування нових слів у контексті. Це можуть бути завдання на доповнення тексту, де учні мають вставити в пропуски слова з нової лексики, або вправи на складання власних текстів з використанням вивчених лексичних одиниць. Завдяки таким завданням учні вчаться застосовувати лексику не тільки в ізольованому вигляді, а й у реальних мовних ситуаціях.

Завдання на побудову діалогів або монологів також допомагають учням закріпити нові слова і фрази, а також вдосконалити вміння комунікувати на основі засвоєної лексики. Наприклад, учням можна запропонувати створити діалоги, де необхідно використовувати нові слова за заданою темою, що дозволить не тільки закріпити лексичний матеріал, але й розвинути навички діалогічного мовлення.

Асоціативне мислення є важливим елементом лексичної компетентності, оскільки воно дозволяє швидко знаходити відповідні слова та словосполучення в мовленні. Для розвитку асоціативного мислення можна використовувати вправи, де учні повинні згадати або придумати слова, які асоціюються з певним поняттям або тематикою. Наприклад, дати учням тему (наприклад, "літо") і попросити назвати якомога більше слів, що асоціюються з цією темою. Така вправа не тільки збагачує словниковий запас учнів, а й розвиває їхні когнітивні навички.

Останнім етапом є систематичне повторення і закріплення лексичних одиниць, що дозволяє довести матеріал до автоматизму. Для цього доцільно використовувати вправи на тестування, кросворди, ігри, що включають

повторення вивчених слів. Завдання типу "знайди зайве слово" або "заповни пропуски" сприяють швидкому запам'ятовуванню і вдосконаленню лексичної компетентності учнів.

Загалом, система вправ для розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи повинна бути різноманітною, орієнтованою на активне використання нових слів та фраз у реальних мовних ситуаціях. Важливо, щоб вправи не тільки збагачували словниковий запас, а й допомагали учням правильно застосовувати лексичні одиниці в різноманітних контекстах, тим самим сприяючи розвитку їхньої мовної майстерності. Такі завдання допомагають учням не лише перевіряти свої знання, але й активно працювати над вдосконаленням лексичних навичок через різноманітні формати і підходи.

Розробимо систему вправ для контролю та оцінювання німецької лексичної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти, а саме – для учнів старшої школи. Розроблена система вправ призначена для здійснення тематичного контролю з теми «Мої враження про подорож».

Так, одним із класичних контрольних завдань є завдання на переклад нових лексичних одиниць з української мови на німецьку або навпаки. Така вправа дозволяє вчителю достатньо швидко та просто перевірити розуміння учнями вивчених лексичних одиниць, їх значення, а також виявити ті лексичні одиниці, які важче запам'ятовуються більшістю учнів, щоб у ході роботи над помилками сфокусувати на них більшу увагу [44]. Наведемо кілька прикладів такої вправи:

Вправа 1. Übersetzung

Перекладіть нові лексичні одиниці з української на німецьку, а потім з німецької на українську:

Übersetzungen ins Ukrainische	Übersetzungen ins Deutsche
надзвичайно цікава	
неймовірно красива	
дуже зручний	
вражаюче захоплюючий	

надзвичайно захоплюючий	
вражаюче красивий	
неймовірно захоплюючий	
надзвичайно захоплений	
дуже гостинний	
культурно багатий	

Übersetzungen ins Ukrainische	Übersetzungen ins Deutsche
	außerordentlich interessant
	wunderschön
	äußerst bequem
	beeindruckend faszinierend
	äußerst spannend
	beeindruckend schön
	unglaublich spannend
	außerordentlich fasziniert
	sehr gastfreundschaft
	außerordentlich kultureich

Вправа 2. Ordnen Sie die Adjektive ihrer Bedeutung zu

Установіть відповідність між прикметниками та їх значеннями:

Adjektiv	Bedeutung
1. Bequem	A) не можете відвести погляд від фільму або книги
2. Spannend	B) викликає велике здивування або захоплення
3. Erstaunlich	C) якщо вам щось не треба рухати або турбуватися
4. Erschöpfend	D) відрізняється від звичайного, щось є незвичним або оригінальним

5. Berauschend	Е) щось дуже важко робити
6. Ungewöhnlich	Ғ) приємне або чудове, що викликає відчуття ейфорії чи задоволення

Ця вправа розвиває здатність учнів описувати нові слова, використовуючи вже знайомі лексичні одиниці, що дозволяє розширити лексичний запас і покращити навички опису. Учні повинні описати нові слова на німецькій мові, використовуючи їхні синоніми або пояснення за допомогою вже знайомих слів. Викладач може давати завдання, де учні мають пояснити значення нових слів, не використовуючи їх безпосередньо, а також задавати уточнювальні питання для тренування опису.

Для повного засвоєння нових слів, варто скласти з кожним прикметником просте речення з цієї теми.

Вправа 3. Verwendung von Verstärkern in Adjektiven

Учням пропонується виконати завдання, що включає використання прикметників, які підсилюють або послаблюють значення характеристик. Вони повинні будуть продемонструвати своє розуміння інтенсифікації за допомогою таких прикметників: „sehr”, „äußerst”, „ganz”, „total”, „besonders”, „völlig”, „ziemlich”, „ein bisschen” тощо.

Напишіть опис вашої останньої подорожі, використовуючи інтенсифікатори для підсилення характеристик місць (наприклад, „Das Hotel war sehr komfortabel.”), людей (наприклад, „Der Führer war total freundlich.”) та подій (наприклад, „Das Konzert war äußerst spannend.”).

Вправа 4. Universeller Verstärkervibrator

Виберіть правильний інтенсифікатор для кожного речення:

1. Der Film war ___ spannend. (sehr, ein bisschen, ganz).
2. Die Landschaft war ___ schön. (ziemlich, völlig, besonders).
3. Das Essen war ___ lecker. (total, äußerst, ziemlich).

4. Die Stadt war ___ schön. (ziemlich, ganz, besonders).
5. Das Konzert war ___ fantastisch. (ziemlich, total, besonders).
6. Die Reise war ___ anstrengend. (sehr, völlig, ein bisschen).
7. Das Museum war ___ interessant. (ziemlich, völlig, besonders).
8. Die Wetterbedingungen waren ___ schlecht. (total, äußerst, ein bisschen).

Вправа 5. Transformation von Sätzen mit Verstärkern

Перепишіть наступні речення, використовуючи інтенсифікатор для підсилення значення прикметників.

1. Der Film war spannend. → Der Film war ___ spannend.
2. Der Ausblick war schön. → Der Ausblick war ___ schön.
3. Das Hotel war sauber. → Das Hotel war ___ sauber.
4. Der Spaziergang war angenehm. → Der Spaziergang war ___ angenehm.
5. Das Museum war interessant. → Das Museum war ___ interessant.
6. Die Reise war anstrengend. → Die Reise war ___ anstrengend.
7. Das Konzert war gut. → Das Konzert war ___ gut.
8. Das Essen war lecker. → Das Essen war ___ lecker.
9. Die Stadt war ruhig. → Die Stadt war ___ ruhig.
10. Die Party war lustig. → Die Party war ___ lustig.

Вправа 6. Verwendung von Verstärkern im Dialog

У живому спілкуванні, особливо в діалогах, інтенсифікатори дозволяють співрозмовникам підкреслити свої враження, думки чи емоції. Вони є важливим інструментом для вираження сили або інтенсивності емоцій, що робить мову більш натуральною та насиченою. Вміння правильно використовувати інтенсифікатори робить мовлення не лише більш яскравим, але й допомагає краще передавати нюанси, що особливо важливо при описі подій, місць або емоцій.

Прочитайте діалог і заповніть пропуски, вставивши правильний інтенсифікатор для кожного прикметника.

A: Wie war der Film gestern?

B: Oh, der Film war ____ (total) spannend! Ich konnte kaum den Blick abwenden.

A: Wirklich? Ich dachte, der Film wäre ____ (ein bisschen) langweilig.

B: Nein, überhaupt nicht! Der Film war ____ (ganz) fantastisch. Die Schauspieler waren ____ (sehr) gut.

A: Hm, das klingt ____ (besonders) interessant. Muss ich ihn mir auch ansehen!

Правильні відповіді:

1. total
2. ein bisschen
3. ganz
4. sehr
5. besonders

Вправа 7. Satzbau

Ви маєте набори окремих частин речень. Ваше завдання — зібрати їх так, щоб отримати граматично правильне речення, яке включає інтенсифікатор.

1. Der Film, war, ziemlich, spannend.
2. Lecker, Das Essen, total, wart.
3. Die Aussicht, schön, ganz, war.
4. war, Die Reise, anstrengend, sehr.
5. War, ein bisschen, Das Hotel, teuer.

Зберіть усі частини речень і спробуйте скласти свої варіанти, використовуючи інші інтенсифікатори або змінивши структуру. Це допоможе вам краще зрозуміти, як працюють інтенсифікатори в контексті та як вони впливають на виразність мовлення.

Вправа 8. Rollenspiel

Учні працюють у парах, один є офіціантом, а інший — клієнтом. Клієнт замовляє страви, використовуючи різноманітні прикметники з інтенсифікаторами для вираження ступеня якості їжі. Офіціант повинен відповідати на замовлення, додаючи свої коментарі. Після цього учні міняються ролями.

Для того, щоб учні мали можливість використати різноманітні прикметники, можна надати їм список прикметників із інтенсифікаторами (наприклад, sehr, wirklich, ziemlich, unglaublich, extrem, total, blutig, perfekt).

Приклади навідних питань для учасників:

1. Kann das Steak sehr zart sein?
2. Könnte ich bitte ein ziemlich kaltes Getränk haben?
3. Könnten Sie mir das extrem scharfe Chili empfehlen?
4. Wie finden Sie die Atmosphäre hier? Ist sie wirklich gemütlich?
5. Wie schmeckt das Dessert? Ist es unglaublich süß?

Вправа 9. Beheben Sie den Fehler

Учням надається 10 речень, які містять помилку в використанні прикметників з інтенсифікаторами. виправте ці помилки, замінивши прикметники на правильні варіанти.

Beispiel:

Das Auto ist winziggroß. → **Das Auto ist riesengroß.**

Die Suppe ist eiskaltwarm. → **Die Suppe ist eiskalt.**

1. Der Berg ist ziemlich riesengroß.
2. Der Film war unglaublich langweiliginteressant.
3. Das Zimmer ist extrem winzigklein.
4. Der Hund ist total schrecklichfreundlich.
5. Der Kuchen schmeckt unglaublich leckerunglaublich gut.
6. Die Aufgabe war wirklich sehr schwierigleicht.
7. Das Kleid ist ziemlich auffälligmodisch.

8. Das Wetter war besonders sonnigheiß.
9. Der Stuhl ist total bequemunbequem.
10. Die Musik war ziemlich lautruhig.

Вправа 10. Übersetzung

Перекладіть наступні речення з української на німецьку мову, використовуючи прикметники з інтенсифікаторами (наприклад, "sehr", "unglaublich", "total", "ganz", "extrem").

1. Україна — це надзвичайно красива країна.
2. Це надзвичайно велика річка.
3. Київ — це дуже старе і неймовірно цікаве місто.
4. Українська природа просто вражаюча.
5. Ми маємо дуже гостинних людей.
6. Це надзвичайно важливий історичний пам'ятник.
7. Зима в Україні дуже холодна і сніжна.
8. Українська кухня — це абсолютно смачні страви.
9. Це одна з найбільш захоплюючих подорожей, яку я коли-небудь робив.
10. Це дуже багата і різноманітна культура.

Вправа 11. Ergänzen Sie die Sätze

Доповніть наступні речення відповідними прикметниками у найвищому ступені. Вставте правильний елемент.

Ergänzen Sie folgende Sätze mit passenden Adjektiven im Superlativ. Setzen Sie den richtigen Artikel ein.

Der Sommer ist..... Jahreszeit.	groß
Der Everest ist Berg der Erde.	klein
Der Baikal ist ... See in Asien.	hoch
Der Winter ist Jahreszeit.	kurz

Europa ist..... Erdteil.	kalt
Der 22. Dezember ist Tag des Jahres.	lang
Der Gepard ist Tier der Erde.	warm
Der Eukalyptus ist.. Baum der Erde.	tief
Der Mississippi ist..... Fluss der Erde.	schnell

Вправа 12. Diktat

Для засвоєння лексичних навичок та застосування прикметників з компонентном-інтенсифікатором, учням пропонується написати диктант за навчальною програмою на тему «Kleidung». Після написання диктанту вчитель перевіряє його разом з учнями та надає практичні завдання.

Kleidung

Heute möchte ich über Kleidung sprechen. Es gibt viele unglaublich bequeme und extrem modische Kleidungsstücke, die jeder gern trägt. Zum Beispiel habe ich eine wunderbar weiche Jacke, die sofort warm macht, auch wenn es draußen außerordentlich kalt ist. Sie ist aus sehr feiner Wolle und fühlt sich unglaublich angenehm auf der Haut an.

Ich finde, dass besonders elegante Kleidung oft auch einzigartig bequem ist, was viele Menschen nicht wissen. Aber zu enge Hosen oder übermäßig enge Hemden können extrem unbequem sein und die Bewegung einschränken.

Es gibt auch viele superpraktische Schuhe, die überraschend leicht sind, aber trotzdem unglaublich stabil. Solche Schuhe kann man den ganzen Tag tragen, ohne dass die Füße übermäßig müde werden.

Die Farben der Kleidung sind ebenfalls wichtig. Ein sehr auffälliges T-Shirt in lebendigem Rot oder Blau kann den Tag viel interessanter machen und einen fröhlicheren Eindruck hinterlassen. Manchmal kann die richtige Kleidung den ganzen Tag wirklich besonders machen.

Es gibt also viele sehr unterschiedliche Kleidungsstücke, die je nach Anlass und Stil mehr als zufriedenstellend sein können. Man muss nur die richtige Wahl treffen.

Aufgaben zum Diktat:

1. Schreibt alle Adjektive auf, die Intensivierungswörter enthalten (zum Beispiel: sehr, unglaublich, ganz und so weiter). Erklärt ihre Bedeutung.
2. Bestimmt, in welchen Fällen Adjektive verwendet werden, um bestimmte Eigenschaften der Kleidung zu betonen (Bequemlichkeit, Stil, Material). Gebt Beispiele aus dem Diktat.
3. Schreibt 3 Sätze aus dem Diktat neu, indem ihr die Adjektive durch das Gegenteil ersetzt (zum Beispiel: „sehr bequem“ → „sehr unbequem“).

Вправа 13. Partizipform des Adjektivs

Уживайте прикметники в дужках у потрібній формі.

1. Monika ist nicht so (groß) wie Marianna, sondern (klein) als sie.
2. Diese Tapeten sind nicht so (hell) wie jene, sondern (dunkel) als sie.
3. Die Großmutter ist nicht so (alt) wie der Großvater, sondern (jung) als er.
4. Ich kaufe nicht so (billig) wie meine Freundin, sondern (teuer) als sie.
5. Der neue Tisch ist nicht so (lang) wie der alte, sondern (kurz) als er.
6. Diese Schokolade ist nicht so (bitter) wie jene, sondern (süß) als sie.
7. Der Mann singt nicht so (gut) wie sein Bruder, sondern (schlecht) als er.
8. Der Herr spricht Deutsch nicht so (falsch) wie die Dame, sondern (richtig) als sie.
9. Der Kaffee ist nicht so (kalt) wie der Tee, sondern (warm) als er.
10. Der Bruder ist nicht so (fleißig) wie die Schwester, sondern (faul) als sie.

Вправа 14. Satzvervollständigung

Учням пропонується набір неповних речень, в яких вони повинні вибрати найбільш підходящий інтенсифікатор для підсилення значення прикметників.

Die Musik von diesem Künstler ist _____ beliebt bei Jugendlichen.
(übermäßig, sehr)

Diese Modeerscheinung ist _____ modern und wird von vielen Jugendlichen getragen. (unglaublich, extrem)

Die Party war _____ laut und aufregend, alle haben getanzt! (absolut, sehr)

Die Jugendlichen in unserer Stadt sind _____ engagiert in sozialen Projekten. (sehr, unglaublich)

Der Film, den wir letzte Woche gesehen haben, war _____ interessant und spannend. (außerordentlich, wirklich)

Вправа 15. den Text umschreiben

Учням пропонується короткий текст на тему "Молодіжна культура", в якому вони повинні замінити деякі прикметники, використовуючи інтенсифікатори для підсилення виразності. Заміна прикметників має зробити текст більш емоційним і яскравим, відповідно до використаних інтенсифікаторів.

"Die Musik in den Clubs ist immer sehr laut, aber sie ist auch sehr beliebt bei den Jugendlichen. Die Trends in der Mode verändern sich ständig, und es ist wirklich wichtig, immer die neuesten Klamotten zu tragen. Die Jugendlichen sind meistens sehr aufgeschlossen und lieben es, neue Dinge zu entdecken. In der Stadt gibt es viele interessante Veranstaltungen, bei denen sich die Leute treffen und viel Spaß haben."

Система вправ для розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи є важливим інструментом у навчальному процесі, оскільки вона сприяє активному засвоєнню нових лексем, вдосконаленню навичок використання мовних ресурсів і розвитку комунікативних здібностей учнів. Вправи, що включають завдання на використання інтенсифікаторів, прикметників, а також вправи на складання та трансформацію речень, не тільки покращують лексичне багатство учнів, але й стимулюють їх до більш гнучкого і точного вираження думок.

Правильне використання інтенсифікаторів допомагає учням точно передавати ступінь інтенсивності або значення описуваних явищ, роблячи їх мову більш емоційною та виразною. Це є важливим аспектом для досягнення високого рівня мовної компетенції, що необхідно для ефективної комунікації, особливо в умовах міжкультурної взаємодії та академічної діяльності.

Висновки до другого розділу

У процесі роботи над другим розділом було визначено, що використання прикметників з інтенсифікаторами виявляють значний вплив на розвиток лексичної компетентності учнів, сприяючи не тільки збагаченню словникового запасу, але й покращенню здатності учнів адекватно застосовувати нові лексичні одиниці в комунікативних ситуаціях.

Під час дослідження встановлено, що дидактичний підхід до вивчення інтенсифікаторів полягає у створенні умов для активного застосування прикметників із цим компонентом у процесі комунікації. Важливим є не лише знайомство учнів з лексичними одиницями, але й навчання їх використанню в контексті, що сприяє розвитку здатності учнів до побудови різноманітних мовних конструкцій, в яких інтенсифікатори виконують важливу роль у вираженні емоційного забарвлення, оцінки, інтенсивності або категоричності висловлювань. Для досягнення цього важливо інтегрувати використання прикметників із інтенсифікаторами в різноманітні вправи, включаючи як письмові, так і усні завдання, що дозволяють учням практикувати нові знання в реальних умовах комунікації.

Виявлено, що інтенсифікатори, як мовні засоби, що підсилюють значення прикметників, можуть мати різні функції в залежності від контексту. Це можуть бути як лексичні одиниці, так і граматичні конструкції, що додають значенням додатковий ступінь виразності, підсилюючи їх до найвищого рівня.

Структурно-семантична характеристика прикметників з інтенсифікаторами показує, як ці мовні одиниці виконують функцію посилення або послаблення значення прикметника. Інтенсифікатори, зокрема такі, як *sehr*, *ganz*, *völlig*, *besonders*, не просто змінюють граматичну форму прикметника, а надають йому конкретного емоційного забарвлення або вказують на ступінь виразності певної характеристики. Прикметники з інтенсифікаторами можуть бути класифіковані за типами зміни значення. Наприклад, інтенсифікатори, як-от *sehr* і *äußerst*, додають високий ступінь виразності і фактично перетворюють прикметники на найвищі оцінки певної характеристики. Це дозволяє учням

чітко передавати сильні емоції або явища, що мають виражену інтенсивність. Водночас такі інтенсифікатори, як *ziemlich* або *ein bisschen*, помірно посилюють значення, що дає можливість передавати більш стриману, менш емоційну оцінку. Ще одна важлива характеристика прикметників з інтенсифікаторами полягає у їх здатності підсилювати не лише значення позитивних прикметників, але й негативних. Наприклад, вирази на кшталт *sehr schlecht* (дуже погано) або *ganz falsch* (зовсім неправильно) демонструють, як інтенсифікатори можуть посилювати негативну оцінку або ствердження.

Розробка вправ для розвитку лексичної компетентності є важливою складовою процесу навчання іноземним мовам. Вправи, що орієнтовані на роботу з прикметниками з компонентами-інтенсифікаторами, повинні бути різноманітними і включати як практичні, так і творчі завдання. Це може включати вправи на заповнення пропусків, складання діалогів, трансформацію речень, а також завдання на переклад і створення власних текстів, де учні можуть вільно використовувати інтенсифікатори.

Одним з найбільш ефективних методів є вправа на вибір інтенсифікаторів, де учні мають можливість вибрати найбільш відповідний інтенсифікатор в залежності від контексту. Наприклад, учні можуть порівнювати різні ступені інтенсивності і визначати, який інтенсифікатор краще підходить для певної ситуації. Такі вправи допомагають учням усвідомити, як інтенсифікатори впливають на смислове навантаження слова і на загальний тон висловлювання.

Іншою важливою вправою є завдання на створення діалогів або монологів, де учні мають використовувати прикметники з інтенсифікаторами для вираження емоцій або оцінок. Це дозволяє не лише розвивати лексичні навички, а й сприяє розвитку креативного мислення та комунікативної компетенції. Виконання таких завдань дає учням змогу практично застосовувати інтенсифікатори у реальних мовних ситуаціях, що є важливим етапом їх навчання.

ВИСНОВКИ

Дослідження німецьких прикметників з компонентом-інтенсифікатором в контексті формування лексичної компетентності учнів старшої школи є важливим аспектом сучасної методики викладання іноземних мов.

Під час роботи над темою було опрацьовано значну кількість наукової та педагогічної літератури, що дозволило глибше зануритися у проблему формування лексичної компетентності в учнів старшої школи. Літературні джерела, як наукові статті, так і підручники з методики навчання мовам, дозволяють зрозуміти, що лексична компетентність є основою для розуміння й використання мови, забезпечуючи правильне і ефективне спілкування.

Під час дослідження нами виявлено, що поняття «лексична компетентність» відображає здатність учня ефективно використовувати лексичний запас мови в різних ситуаціях спілкування, адекватно передаючи зміст та інтенцію висловлювань. У контексті навчання німецької мови формування лексичної компетентності є важливим компонентом загального мовного розвитку учнів. Вона включає знання та вміння використовувати слова та словосполучення, враховуючи їхній семантичний зміст, контекст, граматичні та стилістичні особливості. Лексична компетентність охоплює здатність правильно розуміти й використовувати різноманітні лексичні одиниці, що є основою для успішної комунікації. У роботі акцентовано увагу на важливості розвитку цієї компетентності у учнів старшої школи для досягнення високого рівня володіння мовою, зокрема через збагачення словникового запасу та оволодіння різноманітними мовними засобами.

Основні підходи до формування лексичної компетентності учнів загальної середньої освіти зосереджені на розвитку здатності вживати лексичні одиниці не лише в стандартних мовних конструкціях, але й з урахуванням різних стилістичних та смислових відтінків. Особливо важливим є вивчення прикметників з компонентами-інтенсифікаторами, оскільки вони значно збільшують виразність мови, дозволяючи точніше та барвистіше передавати

думки. Вивчення інтенсифікаторів допомагає учням краще орієнтуватися у відтінках значень, що розширює їхні можливості в мовному спілкуванні.

У ході дослідження було визначено кілька підходів до формування лексичної компетентності. Найбільш ефективними є комунікативний, когнітивний та соціокультурний підходи. Кожен з них має свої особливості та підходи до навчання, але всі вони підкреслюють важливість активного використання мови в реальних комунікативних ситуаціях, що дозволяє учням не лише засвоювати лексичні одиниці, але й навчатися їх правильно застосовувати в мовленні.

Нами виявлено, що інтенсивність, у лінгвістичному контексті, означає ступінь вираженості якоїсь ознаки чи дії. Мовний інтенсифікатор — це елемент мови, який посилює інтенсивність висловлювання, підкреслюючи важливість, силу або ступінь ознаки чи дії. У німецькій мові інтенсифікатори можуть бути як граматичними, так і лексичними. Серед найпоширеніших інтенсифікаторів в німецьких прикметниках є приставки, що вносять додатковий смисловий відтінок, такі як «super», «ultra», «mega», які часто вживаються в розмовній мові для підсилення значення прикметників.

Ґрунтовний аналіз дослідження показав, що німецькі прикметники з компонентом-інтенсифікатором є важливим інструментом для вираження інтенсивності та емоційної забарвленості мовлення. Наприклад, прикметники типу «supergut» (надзвичайно добре), «megastark» (дуже сильний), «ultracool» (неймовірно крутий) демонструють використання компонентів, які посилюють основний зміст слова, створюючи емоційно насичені висловлювання. Такі конструкції допомагають точніше і яскравіше висловлювати думки, а також роблять мову більш живою та виразною.

Аналіз таких прикметників показав, що їхня структура зазвичай складається з основного прикметника та інтенсифікатора, який або додається до кореня прикметника як приставка, або використовується у вигляді самостійної частини (наприклад, «super» перед прикметником). Словотвірні моделі для таких прикметників варіюються в залежності від типу інтенсифікатора, що

використовується. Семантичні особливості таких словосполучень полягають у тому, що вони допомагають створювати більш емоційно забарвлені і виразні висловлювання, що особливо важливо для учнів, які прагнуть вдосконалити свої комунікативні навички.

Підсумовуючи результати виконаних завдань, можна стверджувати, що формування лексичної компетентності є важливим аспектом мовного навчання в старших класах, оскільки вона забезпечує учням здатність використовувати мову не лише для простого висловлювання думок, а й для їх точного, емоційно забарвленого і виразного передавання. Підходи до формування лексичної компетентності, зокрема через вивчення інтенсифікаторів, дозволяють учням не лише збагачувати словниковий запас, а й розвивати мовленнєву гнучкість, точність і ефективність. Інтенсивність як категорія в лінгвістиці відіграє важливу роль у створенні багатозначних і емоційно насичених висловлювань, що є необхідним для досягнення високого рівня комунікативної компетентності. Вивчення мовних засобів, що забезпечують інтенсивність, є важливим етапом у формуванні лексичної компетентності учнів, оскільки дозволяє їм більш точно виражати свої думки та ставлення до навколишнього світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біда С. О. Німецька мова. Граматичний практикум: збірник граматичних вправ для початкового рівня. — Харків: Вид-во «Ранок», 2017. — 320 с.
2. Близнюк Л.М. Традиційний та дигітальний підходи до вивчення німецької лексики: методи та особливості. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2022 р., № 82. С. 150-154.
3. Бойко Н. І., Хомич Т. Л. Конотативна лексична семантика: інтенсивний і параметричний складники: монографія / за ред. Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. Ніжин, 2011. 167 с.
4. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти.— Ніжин: АспектПоліграф, 2005. — 552 с.
5. Гаврилюк Н. М. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2015. Вип. 41. С. 240-244.
6. Гавриць В. І. Сталі словосполучення у сучасній німецькій мові. — Київ: Рад. шк., 1971. 247 с.
7. Гурко М. З. Категорія інтенсивності в сучасній німецькій фразеології (на матеріалі фразеологічних одиниць групи «інтелектуальні здібності людини»): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2006. 17 с.
8. Гураль М.И., Дащенко О.Л. Языковые средства выражения категории интенсивности в поэтическом тексте. Система і структура східнослов'янських мов. Київ, 2006. С. 89 – 95.
9. Грещук В. В. Український відприкметниковий словотвір – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 208 с.

10. Дідун О.І. Термін інтенсивність у лінгвістичних дослідженнях. Термінологічний вісник. 2019. С. 77-83.
11. Іванова, О. О. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування професійно орієнтованої лексичної компетентності. 73 Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2014.
12. Живчик О.В. Семантичні особливості прикметників-комполит німецької мови зі значенням порівняння. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2009. Вип. 45. С. 180-184.
13. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання С. Ю. Ніколаєва. Київ, 2003. 273 с.
14. Ігнатенко Д.Є. Категорія інтенсивності у фразеології. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. Вінниця: Зб.наук. праць, вип.30. 2015. С.5–17.
15. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.
16. Кантемір С. О. Синтагматичні та парадигматичні властивості прикметників кольору в німецькій мові: Чернівці, 2003. 20 с.
17. Крохмальна Г.І., Герич Х.Т. Психолого-педагогічні засади роботи над збагаченням лексичного запасу молодших школярів на уроці української мови. *Молодий вчений*. 2018. № 10. С. 70–72.
18. Кузьміна, Т. В. Теоретична граматики сучасної української мови. Київ: Наукова думка. 2001.
19. Кульчицький В. Класифікація похідних слів сучасної німецької мови на основі семантичних категорій. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2017. № 36 С. 24-30.
20. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів /

Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.; / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

21. Методика навчання англійської мови : навч.-метод. посіб. для студентів заочної форми навчання факультету іноземних мов / укл. Гембарук А.С., Холод І.В. Умань: *Алмі*, 2019. 160 с.

22. Новосьолова В., "Методи, прийоми й засоби навчання в процесі формування лексичної компетентності учнів 5–7 класів", *Українська мова і література в школі*. 2014. №3 (113). С. 19–23.

23. Німецька мова. Граматика та вправи для початківців: Навч. посібник / Уклад. Т. А. Микал. К.: КНЕУ, 2003. 162 с.

24. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови. Вінниця : *Нова кн.*, 2003. 403 с.

25. Потюк І.Є. Методика формування іншомовної лексичної компетентності студентів в умовах стратегічного вивчення іноземної мови (комунікативний аспект). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. 2016. Вип. 62. С. 280–283.

26. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Укладачі: Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, Л.І. Березенська, Н.П. Сіваєва, Н.Р. Петранговська, О.С. Гуманкова, Л.В. Барало, Ю.М. Жилиєва, А.М.Мормуль, І.Ф.Литнєва, Копетчук Т.В./ За заг. ред. І.В. Самойлюкевич. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. 165 с.

27. Рускуліс Л. В. Методика навчання української мови у схемах, таблицях та коментарях. Миколаїв Одеса: Вид-во ТОВ Лерадрук, 2022. 202 с.

28. Сидоренко М. М. Німецька мова: 5-й рік навчання (Deutsch: das 5. Unterrichtsjahr): підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Грамота, 2017. 264 с.

29. Сіранчук Н. М. До проблеми створення методичної системи формування лексичної компетентності учнів. *Наукові записки Національного*

університету Острозька академія»: Серія «Філологія», 2020. Вип. 9 (77). С. 303–306.

30. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції / Іноземні мови. – Київ: Ленвіт, 2010. Вип 4. с. 16–23.

31. Хомич Т.Л. Категорії інтенсивності параметричності в об'єкті наукових досліджень. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*, 2009.

32. Цепенюк Т.О. Категорія інтенсивності в англійській та українській мовах: перекладознавчий аспект. *Наукові записки. Серія: філологія (мовознавство)*. Вінниця, 2017. Вип. 25. С. 237 – 245.

33. Bergerova 1997 - Bergerova H. Vergleichssätze in der deutschen Gegenwartssprache.

34. Donalies E. Dem Väterchen sein Megahut. Der Charme der deutschen Diminution und Augmentation und wie wir ihm gerecht werden. Grammatische Untersuchungen, Analysen und Reflexionen. Festschrift für Gisela Zifonun. Tübingen: Narr, 2006. p. 33-51.

35. Ellis Rod. Understanding second language acquisition, 2nd edition. Oxford :OUP, 2015. 365 p.

36. Helbig, Gerhard und Joachim Buscha. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Berlin u. a.: Langenscheidt, 2002.

37. Kazhan, Y., Hamaniuk, V., Amelina, S., Tarasenko, R., Tolmachev, S. The use of mobile applications and Web 2.0 interactive tools for students' Germanlanguage lexical competence improvement. Proceedings of the 7th Workshop on Cloud Technologies in Education, 2019. p. 392-395.

38. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Unter Mitarbeit von M. Schröder. 4., völlig neu bearbeitete Auflage. Berlin, Boston: Walter de Gruyter, 2012. 504 p.

39. KARBELASCHWILI, Samson: Lexikon zur Wortbildung der deutschen Sprache. Augmentation und Diminution. Regensburg: Fachverband Deutsch als Fremdsprache 2001. (Materialien Deutsch als Fremdsprache 51)

40. Laufer, B. The Development of Passive and Active Vocabulary in a Second Language: Same or Different Applied Linguistics, 1998. № 19(2), p. 255-271.
41. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
42. Pittner, Robert J. „Der Wortbildungstyp ‘Steigerungsbildung’ beim Adjektiv im Neuhochdeutschen“. *Sprache & Sprachen* 19 (1996). p. 29–67.
43. Targońska J., Stork A. Vorschläge für ein neues Modell zur Beschreibung und Analyse lexikalischer Kompetenz. *Zeitschrift für Fremdsprachenforschung*. 2013. 24. p. 71-108.
44. TROST, Igor: *Das deutsche Adjektiv. Untersuchungen zur Semantik, Komparation, Wortbildung und Syntax*. Hamburg: Buske 2006. (Beiträge zur germanistischen Sprachwissenschaft 19)
45. Ulrich W. Das Verhältnis von allgemeiner Sprachkompetenz und Wortschatzkompetenz. Pohl I., Ulrich W. (Hrsg.) *Wortschatzarbeit*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 2011. p. 127-132.
46. Velasco Daniel García, *Lexical competence and functional discourse grammar*, Бразилія: Alfa, SãoPaulo, 51 (2). 2007. p.165-187.

ДОДАТКИ

Приклади складних прикметників, де перший компонент виступає інтенсифікатором значення другого:

- **bärenstark** – по-ведмежому сильний (надзвичайно сильний)
- **bienenfleißig** – зайнятий як бджола (дуже зайнятий)
- **blitzsauber** – блискуча чистота
- **blitzschnell** – блискавично швидко
- **bombensicher** – дуже надійний
- **bombenfest** – дуже стабільний
- **brandneu** – найновіший
- **brandaktuell** – найактуальніший
- **extrafein** – додатковий штраф
- **extrastark** – надміцний
- **extrafrisch** – найсвіжіший
- **extragroß** – надзвичайно великий
- **extralang** – надзвичайно довгий
- **höchstinteressant** – найцікавіший
- **hundemüde** – по-собачому втомлений (надзвичайно втомлений)
- **kerngesund** – абсолютно здоровий
- **klitzeklein** – дуже маленький
- **nagelneu** – зовсім новий
- **pechschwarz** – суцільна темрява
- **rabenschwarz** – темний як смола (вороний)
- **riesengroß** - величезний
- **saufrech** – по-свинячому нахабний (дуже нахабний)
- **steinreich** – дуже брудний
- **stinkfaul** – дуже ледачий
- **stinklangweilig** – нудний як біс (дуже нудний)
- **stockdumm** – надзвичайно дурний
- **stockdunkel** – непроглядна темрява
- **superlustig** – надзвичайно смішно
- **supermodern** – надзвичайно сучасний
- **topschick** – надзвичайно шикарний (топовий)
- **topaktuell** – надзвичайно актуальний
- **überglücklich** – дуже радісний